

עש"ק פר' אמור תש"ע

נשמתין חדתיין

רשימות מרדא"ח
שנאמרו מפי מו"ר שליט"א
בשב"ק פר' אמור תש"ע

—פנימי לבאי ביהמ"ד תו"ח—
לא מוגה

יוצא לאור ע"י מכון
"יום החכמה"

שע"י ישיבת "תורת חכם" ללימוד הנגלה והנסתר
רח' אחלי יוסף 4, ירושלים עיר"ק תובב"א

להלן רשימת שיעורי התורה המתקיימים בבית מדרשינו במשך השבוע

שיעורים באידיש

- ❖ שיעור בגמרא מסכת סוכה, מפי הר"ה ג. המפורסם ר' יהושע כהן שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 4:00-5:00 אחה"צ.
- ❖ שיעור בשער הכוונות למהר"י זי"ע, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, בימים א'-ה' בין השעות 7:00-8:30 בערב.
- ❖ שיעור בספר נתיב מצוותיך להר"ק מקאמארנא זי"ע ואוצרות חיים למתחילים מפי מו"ר הגה"צ ביום ג' בשעה 9:00 בערב.
- ❖ שיעור בשעה"כ - שבת ביום ד' בשעה 8:15 בערב.

שיעורים בלשח"ק

- ❖ שיעור בספה"ק עין חיים למתחילים, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, ביום ב' בשעה 9:00 בערב.
- ❖ שיעור בספה"ק שיחות הר"ן, מפי מו"ר הגה"צ שליט"א, וסדר התרת קללות לפי מנהג הרש"ש זי"ע, בליל שישי בשעה 8:00.
- ❖ שיחת קודש ברעיון דרעווין שלוש סעודות (מזמן צה"כ דר"ת).

ניתן לשמוע שיעורי מו"ר שליט"א ב"קול הלשון"

- ❖ **שיעורים באידיש:** טל' 03-6171086 (באמריקא: 6469777900 בענגלאנד: 1617985500)
  - שיעור בספה"ק אוצרות חיים - שיעור מס' 1 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-1)
  - שיעור בספה"ק רחובות הנהר, נהר שלום, סידור הרש"ש - שיעור מס' 3 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-3)
  - שיעור בחסידות (פר' השבוע) - שיעור מס' 2 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-2)
  - שיעור בספר נתיב מצוותיך ואוצרות חיים - שיעור מס' 5 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-5)
  - שיעור בשעה"כ שבת - שיעור מס' 6 (באמריקא ובענגלאנד: 3-4-37-6)
  - שיעור בספר אדיר במרום לרמח"ל (טל' 03-6171041) - שיעור מס' 2 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-2)
- ❖ **שיעורים בלשח"ק:** טל' 03-6171041 (באמריקא: 6469777900 בענגלאנד: 1617985500)
  - שיעור בספר התניא - שיעור מספר 1-2 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
  - שיעור בספה"ק שיחות הר"ן (ושער יהו"א) - שיעור מס' 3 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-3)
  - שיעור בספה"ק ליקוטי מוהר"ן - שיעור מס' 1-3 (באמריקא ובענגלאנד: 2-6-5-2-4)
  - שיעור בספה"ק עין חיים - שיעור מספר 1-1 (באמריקא ובענגלאנד: 2-7-5-2-1)
- ❖ **שיעורים באנגלית:** טל' 03-6171002 2-4-9

כמו כן ניתן לשמוע כל השיעורים בזמן אמירתם בטל' 03-6171002 (באמריקא: 6469777900).

אפשר להשיג הקלטות השיעורים ממערכת קול הלשון בטל' 02-5816622.

ניתן לקבל את הקונטרס מידי שבוע בדואר אלקטרוני ע"י משלוח בקשה לכתובתנו:

tc7@neto.bezeqint.net

ויחי רצון שבכח התורה הקדושה נזכה להתדבק בו ית' בראוי
ולעשות רצונו בלבב שלם למען לא נבוש ולא נכלם לעולם ועד
ונזכה כולנו יחד לביאת משיח צדקינו בב"א.

"יום החכמה"

מכון ת.ד. 5245 ירושלים

טל': 057-3153884 טלפקס: 02-5389584

נשמתין חדתיין

רשימות דברים מדא"ח שנאמרו בשב"ק פרשת אמור תש"ע(*)

אחרי התפלה דליל שבת

לחיותה, ונעמדה על רגליה בריאה ושלמה כגזירת הנוב"י עליה, והלכה לאורך כל המטבח.

ג] ונזכיר כאן בדרך אגב (וגם קשור לעניני ל"ג בעומר) מעשה ששאל אחד מהתלמידים את מו"ר שמכיר איזה אברך שמפקפק בקדמות הזוה"ק וכאילו ח"ו אינו מהרשב"י, וענהו מו"ר שאחרי שנתקבלה בכל ישראל האמונה בקדושת הקדמות הזוה"ק עפ"י רבינו האר"י והבעש"ט והגר"א וכל גדולי ישראל הרי דין האברך ההוא כאלו שנפגמה אמונתם שכתב רביז"ל כנ"ל שיש להתרחק מהם שהם חולי ראתן שמסוכן לחיות בקרבתם, והזכיר בזה את דבריו הידועים דוקינו החת"ס זי"ע שמי שכופר בנגלה בתורת הנסתר ה"ה כופר בנסתר אף בתורת הנגלה רח"ל, והוסיף בדרך אגב שכן הדין במי שחולק על שאר ספרי צדיקי האמת (כספרי רבינו האריז"ל וכדו') שנתקבלה תורתם בכלל ישראל, שאסור להתחבר איתו שלא לקבל השפעה ח"ו מדעותיו המטונפות ה"י, ואין בזה חשש מחלוקת (דהוא לאו דולא יהיה כקורה וכעדתו) במה

א] הזכיר לפניו הרח"ח הרממ"ק שהיום בשב"ק (י"ז אייר) הוא יומא דהילולא רבא דהנודע ביהודה זי"ע, ונענה מו"ר שלמשפחת פרלמון (בני דודו דמו"ר) יש קבלה על משפחתו שהם מנכדי הנוב"י, אך מכיון שלא נשמע זה אצלו במשפחה צריכה קבלה זו בירור, ודיבר קצת מגדלות הנוב"י וסיפר כמה עובדות ממנו ונכתבם בקיצור [וכמדו' על חלק מהמעשיות אמר שמרן הד"ח זי"ע סיפר מעשיות אלו על הנוב"י כמובא בספר אוצר החיים מנהגי רבינו הק' מצאנז ע"פ וילקט יוסף].

ב] וסיפר שנכנס אל הנוב"י אחד שהיה לקוי ופגום באמונתו רח"ל, ולא רצה הנוב"י לדבר ולהתווכח עמו [כמובא בחז"ל (פנהדרין ל"ה ע"ב) שעם אפיקורם ישראל אסור להתווכח, וכדברי רביז"ל (שיחות הר"ן אות ק"ו) שהלקויים באמונתם הרי הם בבחי' חולי ראתן שיש להם רח"ל שרץ במוחם שמסוכן להתקרב אליהם], אלא אמר לו אם אני אחיה תרנגולת שחוטא לפניך האם תאמין עי"ז, וענהו שכן, ונכנס עמו הנוב"י למטבח שהיו שם כמה תרנגולות שחומות וציוה על אחת מהן שתשוב ותחזור

(*) מו"ר ביקש לכתוב שהפסקים בהלכה המובאים פה אין לסמוך עליהם למעשה (והסביר שיש חילוק בין תשובה בשעת מעשה לפסק קבוע ואכמ"ל).

שמתרחקים מהאנשים שיש להם דעות כוזבות נגד האמונה ונגד התורה"ק.

ד] אמנם אמר שפשוט שאף שאין להתקרב ולהיות בשייכות

עם בעלי ראתן כאלו, וגם מצוה לשנוא אותם אחרי שהוכיחו אותם ולא קיבלו וכמבואר בתניא פל"ב דהיינו שהייבים לשנוא את הקלי' שלהם, בבחי' אוהבי ה' שנאו רע, מ"מ אם הסיבה שהביאה אותם לחלוק על ספרי קודש דצדיקי האמת היא מחמת טעויות שטעו בכל מיני הבנות בדברי חז"ל וקדמונים וכדו' נראה דיתכן שאין דינם כאפיקורסים ממש רח"ל [דלענין מינים ואפיקורסים עליהם נאמר "תכלית שנאה שנאתים", ולא רק את הקלי' שלהם כמש"כ שם בתניא] (אלא כבעלי דעות כוזבות שמסוכן להתחבר ולהתקרב אליהם), וכמו שכבר האריך בספרו שארית יעקב (סי' קכ"ו עמ' שכ"ג) שאנשים כאלו אם בונים את שיטתם המשובשת עפ"י טעויות מאגדות המשבשות את הדעות (כלשון הראב"ד הידועה בהשגותיו הלכות תשובה פ"ג ה"ו) אין להם דין אפיקורסים ממש, אלא העיקר שיש להתרחק מהם כמו מבעלי ראתן הנ"ל שלא לקבל השפעה מהדעות שלהם, אך צריך לענות להם שלום ולענות כששואלים אותו דבר כרגילות, כדאי' בחז"ל שמי שלא עונה שלום לחבירו עובר באיסור דלא תשנא וכו', [ועיין בסוטה דף ג' ע"א דבכל פעולה של ריחוק אף שאינו בשנאה בלב עוברים על לא תשנא, (ועיין בזה ברמב"ן עה"פ שם) ובקה"י ערכין סי' ד'] אך צריך להזהר שלא להתחבר עמהם שהאדם צריך להזהר שלא להינזק מהאחרים, וכדברי הח"ח (הלכות לשה"ר כלל ד' ס"י) שמותר ומצוה לאדם להזהיר את בניו להתרחק מאנשים שיש להם מדות רעות שלא להתלמד מהם וכו'.

ה] ושאל אחד מהתלמידים והלא ידועה תשובת הדברי חיים (שו"ת ד"ח

יו"ד ח"ב סי' ק"ה) לגבי איזה מלמד שאמר שספר האוה"ח הק' לא נכתב ברוה"ק, והאריך הדב"ח לברר שגם בזמנינו יש לחכמי הדור האמיתיים רוה"ק, שלכן המלמד הזה שזלזל בספר האוה"ח הק' ואמר שאינו ברוה"ק, דינו כאפיקורס רח"ל וטוב שהעבירוהו ממשרתו, עיי"ש. [וכע"ז פסק בשו"ת משנה הלכות (ח"ז סי' ק"ס) לגבי המיקל בכבוד המ"ב וז"ל שם "פשוט שאם הוא מיקל ח"ו בכבוד המ"ב הרי הוא בכלל אינו מאמין בדברי חז"ל שבכל דור ודור ושחכמי הזמן זוכין לרוה"ק ופשוט דמי שאין לו רוח הקדש לא היה יכול לחבר חיבור קדוש כהמ"ב ואם הוא אינו מאמין שהמ"ב נכתב ברוה"ק אזי הוא בכלל אפיקורוס וכופר בתורת ה'", עיי"ש בארוכה], וא"כ משמע מפסק הד"ח שהכופר בקדושת ספרי צדיקי אמת דינו ממש כאפיקורס (ולא רק כבעלי ראתן), וענה מו"ר שנראה שאם המלמד ההוא יר"ש והיה טוען ומביא בשטותו ראיות (של שטות) מחז"ל להוכיח שאין רוה"ק בזה"ז וכדו', לא היה פוסק הד"ח שדינו כאפיקורס, אלא שידע הד"ח שטוען דבריו מחמת קלות ראשו וזלזולו באמונת הצדיקים וחכמי התורה שבכל דור.

ו] ואמר שכבר האריך בענין זה בתשובה (שלא נדפסה עדיין) להוכיח סברא זו

גם ממשמעות דברי הגר"א וסרמון בקובץ מאמרים (ופלפל שם בענין תשובת החכ"צ בענין כת ש"ץ שר"י) וביאר שם בתשובה שנראה שאף הרמב"ם (בהל' תשובה הנ"ל), שפוסק שהאומר שהקב"ה הוא גוף ובעל תמונה ח"ה מין, גם הוא מודה ביסוד לדברי הראב"ד הנ"ל שהטועה בשאר טעויות דקות באמונה מחמת ראיות משובשות מדברי אגדות וכדו'

נמשך להכריע אל הטומאה כי ממנו נעשה, וא"כ איך תוכלו להכריע בשכל שלכם נגד רבותינו חכמי התלמוד אשר רוחב לבם היה רחבה מני ים וכו', ותדעו נאמנה מאחר שירדו לספק זה וכפירה זו שהפורעניות קרובה לכם וכך עלתה להם שבא עליהם מלך אחד והרגם והשמידם וכו' ומעט מהם נמלטו להרמב"ם וחזרו בתשובה ע"כ", או ע"י שעבר במויד בפגמי הקדושה הפוגמים במה ולא עסק ע"ז בתשובה (ואצל האברך ההוא אמר שזה מטעם הבר'), ויה"ר שיציל וישמור השי"ת את שארית עם אחד מכל דבר העלול ח"ו לפגום ולקלקל רח"ל את האמונה הק' שבזכותה נגאלנו ובזכותה ניגאל ברחמים בב"א.

[ח] ונחזור להמעשיות שסיפר על הנוב"י, שפעם פסק הנוב"י פסק הלכה כנגד איזה גברא אלימא ואמר ההוא להנוב"י שאם לא יחזור בו מהפסק יהרוג אותו, וענה הנוב"י שהרי הוא מוכן ומזומן למסור נפשו ולהיהרג ולא יזוז מדעת תורה ח"ו, והסביר מו"ר שסבר הנוב"י כהשיטה (נמוקי יוסף סנהדרין סוף פרק שמיני ובספר החינוך מצוה רצ"ו) שלאדם גדול וחסיד מותר למסור נפשו על כל דבר מהתורה ולא רק על ג' העבירות (וכמו שיש פירוש על שיטה זו דלאדם גדול וחסיד כל עבירה שבתורה נחשבת אצלו כמיתה, וכל שמירת מצוה במס"נ נחשבת אצלו החיים האמיתיים, שכל חיות החסיד היא רק חיות הנשמה, וא"כ אצלו מתקיימת מצוה וחי בהם (שמיניה ילפינן לדחות כל המצוות עבור חי אדם) באופן שמוסר נפשו על כל מצוה, ואוי"ל עוד שמסבת הנוב"י כשיטת המהרש"ל שהבאנו בדא"ח פר' הקדומת, שיש חיוב מס"נ שלא לשנות שום דין מדיני התורה דהוי ככפירה בתורת משה עיי"ש בארוכה).

אינו נקרא מין, אלא שם"ל להרמב"ם שענין זה (שהקב"ה אינו גוף וכו') ידוע וברור לכל ישראל וכדברי הפסוק "כי לא ראיתם כל תמונה" ואף האגדות אינן יכולות לשבש ענין זה, אלא בע"כ שדבריו נובעים מרוע ליבו הזדוני שמשמבשו וע"כ דינו כמין, משא"כ בדברים דקים שאינם מפורסמים כ"כ לכל גם הרמב"ם מודה דאינו מין בטועה בהם מחמת ראיות מוטעות כנ"ל.

[ז] ושאל התלמיד האם לעשות פרסום נגד אברך זה ושלל זאת מו"ר, אלא שרק אם יקבל במשך הזמן איזה תפקיד של השפעה לאחרים כמלמד או מג"ש וכדו', אז החיוב להשתדל לבטל התפקיד הזה ואפי' ע"י פרסום וכו' כדי שלא יזיק לרבים בדעותיו הפגומות (אם לא שיהזור עד אז בתשובה גמורה), והוסיף מו"ר שקלי' קשה כזאת נכנסת לאדם או ע"י אכילת נבילות וטריפות המטמטמים את הלב [כידוע מאגרת הרמב"ם המובאת בצפנת פענח (פר' יתרו פנ' ג') ובדגל מחנה אפרים (פר' עקב ד"ה ומלתם) וז"ל הצפע"נ שם "שמעתי ממורי דיש בכתבי שו"ת של הרמב"ם ששלחו מדינה אחת להרמב"ם וחתמו על שאלה זו כמספר ע' אלף, ילמדנו רבינו מאחר שאין תחיית המתים מפורש בתורה רק בש"ס רמזו ודרשו מהוכחות שלהם אם כן גם לנו יש להוכיח ולדרוש איפכא וכו', והרמב"ם לא רצה בעצמו להשיב וצוה לתלמידו מהר"י אב"ן תב"ן לכתוב תשובתם ותוך ענין תשובתם הוא זה אבאר לכם מאחר שנמשך לכם ספק זה א"כ אין נשמתכם נמשך מבני אברהם יצחק ויעקב רק מאנשי סדום ועמורה וכו' ומדבריהם נראה שאתם כופרים בדברי חז"ל, א"כ לא נזהרתם מאכילת איסור ודברים טמאים והשכל והדעת שלכם נעשה מהדמים של טריפות ואיסורים, והשכל והדעת שלכם

ט] סיפר מה שאמר רבינו הבעש"ט הק' זי"ע על עצמו שנשמתו הק' לא היתה יכולה לרדת לעולם מפני שישנם אורות שהם גבוהים מאוד (היינו אורות שבבחי' התחלת אור הגאולה) שאינם יכולים להתגלות בעולם רק אם תהא עליהם איזו הסתרה, ומוגלגלין זכות ע"י זכאי שנשמת הנוב"י קיבלה על עצמה התפקיד לרדת לעולם ביחד עם הבעש"ט ולהתנגד לו, ובוזה תהא איזו בחי' הסתרה על אורו דהבעש"ט ויוכל הבעש"ט לרדת לעולם, וע"כ כיבד הבעש"ט מאוד את הנוב"י שבזכותו יכלה נשמתו הק' לבוא לעולם, והסביר מו"ר שצריך שיהא זה ע"י אדם גדול מאוד כהנוב"י שהיתה לו זכיה שעל ידו יוכל להמשיך האור הגדול של הבעש"ט.

י] ואמנם הנוב"י היה קרוב משפחה ע"י אשתו הרבנית לרבינו הבעש"ט והיא היתה מאמינה בבעש"ט (כדאי' בשבחי הבעש"ט), ופעם התאכסן הבעש"ט אצל הנוב"י, ואף שחלק עליו הנוב"י בשיטה כיבד אותו בכבוד גדול ושימש אותו, שהכנים לו כוס התה והוציאו, ושאלו הבעש"ט מדוע מטריח עצמו גם להוציא בעצמו הכוס, וענה הנוב"י שמצות הכנסת אורחים יש ללמוד מעבודת יוהכ"פ שגם הוצאת כף ומחתה מקוה"ק היתה עבודה בפ"ע, ובאה אשה בזמן זה לפנייהם לשאול איזו שאלה על עוף, והבעש"ט ענה ברוח"ק שרואה רוח טהרה על העוף, ובדק הנוב"י את השאלה והכשיר העוף, ופירש בזה הנוב"י בדרך צחות את הגמ' (שבת קל"ה ע"ב) שעתידיה אשה שתטול ככר של תרומה ותחזור בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לידע אם טמאה היא ואם טהורה היא ואין מבין, והיינו שמכיון שתשתכח התורה תיטול הככר בידה שיענו לה לכה"פ ברוח הקודש.

יא] עוד הזכיר את דברי הסאטמער רב זי"ע שהיות שהנוב"י נתן לספר אור לישרים שכתב הדיין והדרשן שבעיירו הגאון ר' זרח איידליץ, ושם בספר בדרוש א' מבאר ענין דלשיקבה"ו, משמע קצת שחזר בו הנוב"י ממה ששולל בספרו (מהדו"ק יו"ד סי' צ"ג ומהדו"ת או"ח סי' ק"ז) אמירת לשיקבה"ו.

יב] בעת שסיפר הסיפורים על הנוב"י נכנס לביהמ"ד נכד הגריש"א, ושאלו מו"ר איזה פסק חידש זקינוך עתה, וענה לו שאסר להסתפר בעש"ק זו אף לאלו שמקילים להתגלח בימי הספירה כשמגיע יום ל"ג בעומר מ"מ בעש"ק עדיין הוא יום ל"א לעומר ואין היתר עדיין להסתפר (ואמר שזה כדברי הבאה"ט).

יג] ואמר מו"ר שיש לענין זה דתספורת האסורה והמותרת קשר גדול להנוב"י, שמכל פסקיו הרבים דהנוב"י הפסק הכי תמוה והכי מחודש שלו הוא ההיתר שלו בענין תספורת וגילוח בחוה"מ שנחלקו עליו בזה כל הפוסקים [עד שהחיד"א בשם הגדולים מדגיש ענין זה בערך נודע ביהודה וז"ל: "ואם בענין גלוח בחוה"מ נטה קו מ"מ החכם בחכמתו יכיר מספריו כי רב הוא ומופלא מגדולי הדור גאון עז תהלות ישראל וגדול כבודו"].

יד] וחזר מו"ר בקיצור על ענין זה [שקשור להלאה שבפרשה דופאת זקנם לא יגלחו דילפינן מינה לאיסור גילוח הזקן בתער (כדאי' ברש"י)], דהנה בנוב"י (מהדו"ק או"ח סי' י"ג) כותב שנשאל האם מותר לגלח הזקן ע"י סם בחוה"מ למי שמצטער ביותר שרגיל לספר בכל עת שצער גדול הוא לו בגופו לגדל שער, וכמו שמסיים שם שהיה הולך ובא בין השרים והיה גם ללעג ולקלם בעיני השרים, וכותב שם שבתחילה אסר לו לחלוטין כיון שכל הפוסקים נחלקו על דעת היחידאה דר"ת

זה בספר, וענה לו הנוב"י שאמנם זמן רב היה פוסח על שתי הסעיפים אם לפרסם דברים אלו בספר או לא, ומעמו בזה היה להעלים ההיתר שלו "הואיל במקומות אחרים נכשלים בהשחתת זקן בתער שהוא חמשה לאוין ולמה אפתח להם שערי היתר בחוה"מ, ומי יתן למצוא מקום להחמיר בכמה זמנים", והיינו שחשש על אנשים שמתגלחים באמצע השנה בתער רח"ל ובחוה"מ ניצלים מאיסור החמור הזה ע"י שאין מתגלחים כלל, וע"י שיתיר להם הגילוח בחוה"מ יגלחו גם בחוה"מ בתער.

טז] וע"ז ממשיך הנוב"י "אבל כאשר עיינתי בזה ראיתי בלבי אדרבה לאידך גיסא, בשביל שהדור פרוץ בדבר הנ"ל טוב יותר לפרסם היתר הנ"ל והטעם כמזכיר בלבי ולא אוכל לגלותו אם יפציר לא אשיב, ואני שוקל הדבר בדעתי כמאמר ריב"ז (כ"ב פ"ט ע"ב) אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר, ושום אחד מהקדמונים לא עלה בלבו דבר זה, וצריך אני ג"כ להעלים מה שהעלימו הם, אבל עכ"פ הכרעתי שפרסום ההיתר בחוה"מ יש בו מצוה רבה וגדר ומשמרת לתורה לפריצי הדור, ודי בזה כי כבר אמרתי אם יפציר לא יועיל, והיינו שמגלה שיש לו טעם הכמוס שעפ"ז הכריע לפרסם ההיתר משום שזה הוא גדר ומשמרת לתורה, ואין יכול לפרש איך הוא גדר לשמירת התורה, ואמנם בתשובה ק' פתח קצת לבאר הגדר שיש בפסק זה וז"ל שם "וידע מעלתו שגם מלבד הטעם הכמוס ג"כ מצאתי עצמי מחויב בדבר עכ"פ לפרסם ההיתר בכאן בקהלתנו, שבכאן בעזה"י נזהרים מלהשחית בתער, ובחוה"מ מחמת שננעלו שערי האומנים היהודים לפנייהם הלכו לאומנים נכרים בחוה"מ, וממילא היה משחיתים בתער כי הנכרי אין

(שבטור או"ח סי' תקל"א) שרצה לומר שמי שגילה בערב הרגל מותר לו לגלח ברגל, אבל אח"כ נתן אל לבו שגברא רבה כרבינו הגדול רבינו תם אמר מילתא אין מוזהרין ולא מוזהרין אותו וחייבים אנו למשכנוי אדרב, וע"ז נכנס שם בפלפול וחידש שי"ל שכל האיסור שגזרו חז"ל שלא לגלח במועד הוא מוזהר שלא יכנס למועד מנוול וע"כ חייב להסתפר מערב הרגל, וכיון שהסתפר כבר מערב הרגל הרי כבר אין צורך להתיר לו איסור מלאכה גילוח במועד שהרי בשערות הקטנות שגדלות במועד אין זה צורך לכבוד המועד לגלחם, וזהו הטעם שמפרש הנוב"י בדעת כל הפוסקים שחלקו על ר"ת, וע"כ מחדש שם חידוש גדול שאם מגלה השערות האלו ע"י פועל עני שאין לו מה יאכל במועד, שקונה בכסף התספורת אוכל לצורך המועד, בזה מותר לכו"ע לגלח במועד (אם גילה לפני המועד) דבזה אין ב' הטעמים הנ"ל, דאין כאן הגזירה שמא יכנס מנוול שהרי גילה לפני המועד, ואין כאן חשש מלאכה כיון דהוי לצורך המועד לצורך הפועל העני.

טז] והנה עיין בנוב"י תנינא שכתב ג' תשובות לגדולי דורו שתמהו עליו הרבה, הן בעצם החידוש הנ"ל שפלפלו לדחות את דבריו והנוב"י עומד שם על דעתו ליישב חידושו הנ"ל מקושיות המשיגים עיי"ש, והן בעצם הענין כמו שמעתיק הנוב"י (מהדו"ת או"ח סי' צ"ט) את לשון הגדול המשיג עליו וז"ל "ובעיקר ענין זה תמהני על השליט הגדול הזה, מי דחקו לכנוס בפירצה דחוקה לקיים דברי יחיד במקום שכל הפוסקים הראשונים והאחרונים אחד מהם לא נעדר לדחות פסק זה, ובפרטות בדור פרוץ שבימינו יש לחוש שפושעים יכשלו גם בכמה ענינים אחרים אם יראו שמתירין נגד השו"ע וכל האחרונים, ועכ"פ לא היה לפרסם היתר

בקי לגלח במספרים או במשיחה, ולכך מצאתי עצמי כמחוייב לפתוח להם שערי היתר אצל יהודים, אלא שהיה בלבי דאזלינן בתר רובא דעלמא במדינות שאינם נזהרים מן התער לכן רציתי להעלים עד שמטעם הכמוס אשר עמי הכרעתי לפרסם ההיתר.

יז] ובתשובה ק"א אחר שמפלפל בארוכה שבגוף הדין

וההיתר הרי הוא נשאר במקומו ואינו חושש ללזות שפתיים עליו, שכל כי הני מילי האמיתיים ליתאמרו משמי, חוזר שוב שבאמת כוונתו בהוראה זו "לגדור ולא לפרוץ, ולא מיבעיא במקומי שנוהרים מהשתת הזקן בתער, וכל האומנים היהודים השבענום בנקיטת חפץ על זה, ובמועד מפני שננעלו שערי האומנים היהודים הלכו בצנעה לאומנים נכרים והיו משחיתים בתער כי הנכרים אינם בקיאים לספר במספרים או במשיחה, וא"כ פרסום ההיתר הוא לגדור גדר ולא לפרוץ פריץ, אלא אפי' במדינות הלועזים שבעוה"ר משחיתים בתער ועוברים ביד רמה על כמה לאוין מפורשים בתורה אוי שעלתה בימינו כך, גם באילו הרשעים לא עשיתי כי אם לגדור ולא לפרוץ".

יח] ואמר מו"ר שאף שהנוב"י נזהר כ"כ להסתיר הטעם הכמוס שעמו

הרי זקיננו מרן הח"ס זי"ע כותב ע"ע (האז"ה סי' קנ"ד) ואני הולך רכיל ומגלה סוד, כי בעוה"ר רבו המשחיתים בעם בתער ואם יגדל זקנם בחול המועד יהיה כדי לכופ ראש לעיקר ושוב אחר יו"ט ישחיתוהו בתער ועוברים על כמה לאוין דאורייתא, ע"כ טוב להתיר איסור דרבנן בחוה"מ שלא יצמחו השערות כ"כ, והחת"ס מאריך שם בתשובה שכל הסברא להתיר גילוח דשערות הקטנות נלקחה מספר בשמים ראש שקורא לו

החת"ס כזבי הרא"ש (שסבר כידוע שהוא זיוף ושקר) אך באמת אין הסברא נכונה כלל (עיי"ש בארוכה), וכמ"ש"כ שם "שעכ"פ לא יצאו מידי מלקות המשחיתים בעם דאפילו יגלחו ערב יו"ט האחרון מ"מ עד מוצאי יו"ט יצמחו כדי קריצת ציפורן ויתחייבו" (והיינו שחולק החת"ס שאין שום גדר וסייג היוצא מהיתר הנוב"י, שמוכיח להלכה דאף בגילוח דשערות קטנות בתער עוברים על הלאו דא"י דתער) (ומסיים שם החת"ס דמענין זה ילפינן "דיחיד בדורו אפילו הוא חסון כאלונים וכגובה ארזים גבהו ודבריו כראי מוצקים לא יכין [לא יהיין] להתיר אפילו מנהג קטן ממנהגי ישראל, היום יאמר הוא כך וידפיסנו ויפרסמנו, ומחר יאמר אחר כך בסברות הלשות צנומות דקות עד שיתירו איסור דאורייתא, כאשר אירע בעוה"ר בזמנינו כי רבו פריצי הדור והעמידו חזון לומר הלא גילוח חת"מ כמה מאות שנים נהגו אבותינו איסור ונצטערו ונתנוולו ועתה התירו פרושים את הדבר, כן נמי נבוא ונתיר לחלל שבת בפרהסיא בעוה"ר, והקולר תלוי אח"כ בהגורמים, ומשו"ה לא התיר הגאון נוב"י בפרהסיא ומ"מ נכשלו בה, ע"כ שומר נפשו יזהר וישמור ה' רגלי חסידיו מלכד".

יט] והוסיף מו"ר שאף שבודאי כל דברי

החת"ס הם דא"ח מ"מ אנו מחויבים להצדיק ג"כ את שיטת הנוב"י, ואפשר להסביר ששיטת הנוב"י היתה שאף שעלול לצאת מזה מכשולות אך היות שיכול לצאת מזה גם סייגים וגדרים (לשיטתו) אין לחשוש מהפרסום דמדה טובה מרובה, וכמו שמציין הנוב"י בעצמו את דברי ריב"ז אוי לי אם אומר וכו', ומסקנתו דריב"ז היתה לאומרה ומהאי קרא דישירים דרכי ה' צדיקים ילכו בם וגו', וזה בסוד דא"א דא"ח, שכל צדיק יש לו דעה בשמים לפי שרשו, ואנו

איננו יכולים להכריע בדבר נורא כזה אלא דא"ח.

כ] ואמנם סיים דיותר נראה לומר דגם תחת"ם אינו חולק על הנוב"י דבמקום שמביא גדר וסייג אין לחוש למכשולות (וכהר"א מהכרעת ריב"ז שלכסוף אמרה) אלא דהתת"ם לשיטתו שסובר שאין בעניינינו שום גדר וסייג, והסמך לזה ראה מדברי הירושלמי שאם יש דבר שיש בעשייתו מצד אחד קידוש ה' ומצד שני חילול ה', יעשהו ולא יחוש לחילול ה' (וכבחי' דמדה טובה מרובה), [ובדברי הירושלמי האלו תירץ פעם לאחד מהתלמידים ששאלו בנוגע לדרך הצדיקים שהיו מתפללים מאוחר, שלכאו' אף שמכחי' עצם הענין היו להם טעמים וסודות וכו' מ"מ הרי ענין חילול ה' נקבע לפי ראות הרואים שיש מהם שאין יודעים ומבינים הטעמים והסודות וכו', ותירץ לו מו"ר עפ"י דברי הירושלמי הנ"ל שאף אם נימא שיש בזה חשש חילול ה' מ"מ הקידוש ה' שמקיימים בתפילתם מצות ונקדשתי בתוך בני ישראל וגו' גובר ומכריע את החילול ה'], וה"נ בעניינינו שאם יוצא מזה גדרים וסייגים הר"ז דוחה החשש מכשולות וכו'.

כא] ואמר מו"ר שרואים בענין זה דבר פלא שאף שכל גדולי הדורות חלקו על היתר הנוב"י, וכמו שמעתיקם ואוספם כעמיר גורנה בארוכה בשד"ח (ה"י מערכת חוה"מ אות א') [וכותב שם השד"ח שהעתיק להבות דב"ק דהתת"ם הנ"ל "להיות לזכרון לעיני הקורא, ללמד דעת חכמה ומוסר, שלא לנטות להקל מדעתו אף בדבר שנראה לו להלכה ברורה מחוורת כשלמה, עיניו יהיו בראשו לראות את הנולד פנ יגרום שיצמח דבר קלקלה ח"ו"], מ"מ בדור האחרון שוב חזר על עצמו הדבר הזה דגדול יחיד התיר יותר בזאת ה"ה מרן האג"מ שהתיר

וזאת בתשובתו (או"ח ח"א סי' קס"ג) במדינות כאמריקה והתיר אפי' יותר מהנוב"י עיי"ש טעמו בארוכה, ואמנם גם הוא מסיים שאינו נוהג להתיר אלא למי שיש לו צורך ביותר או מצטער ביותר אלא שאם אחד ירצה לסמוך ע"ז גם בשביל היפוי לבד אין למחות בידו וכו' עיי"ש.

כב] וסיים מו"ר שודאי שלחת"ם והדומה לו היתה היכולת לחלוק בחריפות בכה"ג, אבל אנחנו עפר אנו תחת כפות רגלי גדולי ישראל וצריכים רק להביא את דבריהם באימה ולא להכניס את ראשו בין ההרים הרמים, ועיין בשארית יעקב עמ"ס מגילה שהבאנו שהצדיקים יכולים לחלוק אחד על השני בחריפות, משא"כ אדם פשוט שאומר את אותם דברים חריפים שהתבטאו גדולי ישראל זה כנגד זה נענש, וכמו שמוכבאת שם הראיה מגמ' ב"מ בענין ראב"ש והכובס, ואנחנו צריכים לדבר תמיד בדרך כבוד לכל גדולי ישראל, אך להלכה למעשה היות שרוב מנין ובנין של כל הפוסקים אסרו הגילוח בחוה"מ בחריפות בודאי שאין להתיר זאת.

כג] ואמנם רואים מכל הענין הזה עד כמה היה פרוץ בימיהם הלאו החמור הזה של גילוח הזקן בתער רח"ל, שהוזהרנו ע"ז בחמשה לאוים, ואמנם מו"ר ביקש פעם בזמנו מאחד התלמידים שיפרסם דפי התעוררות בנוגע למה שגם בימינו עדיין לא נתקנה פירצה חמורה זו וכמו שיש בימינו כאלו שנכשלים ה"י לספר הזקן במכונות גילוח אף כאלו שפסקו עליהם גדולי ואדירי הפוסקים שהם בעצמם הולכים לאורם בכל דיני התורה כמרן הח"ח (בלקוה"ל) מכות פ"ג אות ז' עיין משפט) והחזו"א (כמובא במנה"י ח"ד ס"ס קי"ג ובשו"ת שבט הלוי ח"ד ס"ס צ"ו) והקה"י (כמובא בארחת רבינו ח"א בהוספות

עיי"ש, [וכן עיי"ש (עמוד שני"א) דמודה הגרצ"פ פראנק במכתבו (שבשו"ת חלקת יעקב ח"ב סי' קל"ג אות ב' וח"ג סי' ל"ט) שגילוח כזה שהבשר נעשה חלק לגמרי ללא שנשאר עליו שום רושם דין תער יש לו], והרי באיסור דא' ההלכה (שו"ע חו"מ סי' כ"ה ס"ב וש"ך בפלפול בהנהגת חוראות או"ה שביו"ד סי' רמ"ב) דהלך אחר המחמיר, וכ"ש בנידון דידן שהאוסרים הם רוב בנין ומנין דכל גדולי ישראל שהולכים כל בית ישראל לאורם בכל דיני התורה, והשי"ת ירחם עלינו ויערה על כל ישראל רוח טהרה להחזיר את כולנו בתשובה שלימה באהבה ברחמים אמן.

כד] ונזכיר כאן בדרך אגב בקצרה שאלה שאתי לידי מו"ר לאחרונה ע"י בחור יר"ש מבני עדות ספרד שמגדל זקנו כדת ואביו ביקשו לגלח את זקנו מפני שחושש שזקנו המגודל מעכבו בשידוכים (שהוא כבר בחור מבוגר), ופנה הבחור הנ"ל בצר לו למו"ר האם יש לו חיוב כיבוד אב כזה [וציין השואל בשאלתו את דבריו של הילקוט יוסף (כיבוד אב ואם פ"ט סל"ב) שדן בענין זה בארוכה עיי"ש].

כה] וענהו מו"ר וחזקו רבות שידבר עם אביו (בעצמו או ע"י שליח הראוי) ויסביר לו שאין לו לחשוש לחשש הנ"ל, וכידוע שהיה מעשה כזה ממש אצל הח"ח זי"ע (וכמובא בספר הדרת פנים זקן ח"ב פמ"ז) שהורה כן שאין לחשוש להוריד בזקן מפני חשש מניעת שידוך (וכ"כ הח"ח בקונטרס תפארת אדם פ"א "אוי ואבוי למי שחושב כזאת על הבורא עולם יתברך"), וכמו שביאר הח"ח שבת ישראל שאינה רוצה בחור שזקנו מגודל אין בה סימן ברכה ואין לו להצטער במה שהיא אינה רוצה בו וה' יזמין לו זיווגו היותר הגון (ובמשלי הח"ח סי' ל"ה ג"כ מובא באריכות גדולה), וביאר מו"ר דאדרבא השידוך האמיתי

שבסוף הספר עמ' ל"ח ובח"ג עמוד ק"ה) ועוד רבים מאוד הסוברים שדינם כתער ממש רח"ל [ועיין ספר הדרת פנים זקן ליקוט עצום ע"ז מעשרות פוסקים (ועיי"ש בארוכה עמוד רס"א-רס"ט כמה חמור היה להח"ח זי"ע להסיר הזקן אפי' סם (וכ"ש במספריים), וחיבר קונטרס שלם ע"ז בשם תפארת אדם לבאר גודל העונש והפגם כזה וגודל השכר להמגדל זקנו בשלימות, ומאריך שם בהרבה מעמים לאיסור ופגם חמור זה "והוא ממרה ברצון השי"ת ועובר ציווי ונושא עונו החמור תמיד על פניו", ואף בספרו מחנה ישראל שכתב לאנשי הצבא שכותב שם (בהקדמת ספרו) "חיפשתי בכל פרט ופרט אולי נמצא עפ"י דין איזה תקנה ועצה להקל להם באיזה דבר והצגתיו לפניהם כי אנשים כאלו בודאי כשעת הדחק דיינינן להו" עד כדי כך שאפי' באיסור מלאכה בשב"ק שמחמירים בה טפי משאר מצוות התורה אעפ"כ הקל הח"ח להיילים לכתחלה לעשות מלאכה גמורה אחרי שקיעה"ח [וכמש"כ שם (פרק ה' ס"ד) דאף דכל איש ישראל אסור לעשות מלאכה תיכף אחר השקיעה כדעת הגר"א והרבה מהראשונים (היינו דעת הגאונים) וכן המנהג בישראל, מ"מ החיילים יכולים לסמוך על שיטת ר"ת שאין מתחיל ביה"ש מהשקיעה הראשונה וכנפסק במחבר בשו"ע סי' רס"א ס"ב ללא חולק], ובכ"ז בדין גידול הזקן כתב הח"ח (מחנה ישראל פ"ג) שאין לאנשי הצבא לגלח זקנם אפילו במספריים (אם הצבא אינו גוזר להסיר הזקן) "כי כתבו המקובלים שבזה עוקר צינורות הקדושה מלמעלה" עיי"ש בארוכה, ואפי' אם ע"י עיכוב הגילוח יגיע לו הפסד גדול בממונו וכן דהגוים ורשעי ישראל מלעיגים עליו עבור זה" (מחנה ישראל פ"ג עיי"ש), ונציין מתוכם עוד את הגר"א קוטלר (עמ' ש"א) והגר"י קמינצקי (עמ' שני"ז) והגרש"ז אויערבך (עמוד שני"ז) והגר"מ שך (עמ' 16)

שם התניא שכן היא דעת הראשונים (רשב"א יבמות ו' ע"א בשם ר"ח, וכ"כ הרמב"ן והריטב"א שם) ושכן היא משמעות לשון הגמ' (קידושין ל"א ע"ב) איזהו כיבוד מאכיל ומשקה וכו' וכן הוא לשון כל הפוסקים עיי"ש, ובפרט שגם ברמ"א יו"ד סי' ר"מ פסק כדברי המהרי"ק, ועיין ביאור הגר"א שמשמע שהבין בדעת הרמ"א שטעמו משום הסברא הנ"ל דהמהרי"ק (ולא משום סברות אחרות שכתב המהרי"ק והרי"פ בכיאוורו על הרס"ג הביא ראייה לזה, עיי"ש), וכן בשו"ת מהר"ם מלובלין (סי' קל"ו) ס"ל כמהרי"ק, וכן בשו"ת מהרש"ג (או"ח נ"ב) ונמאידך להשלמת הענין נציין אמנם שבלבוש ס"ס ר"מ משמע דלא ס"ל כמהרי"ק, ובשו"ת תשב"ץ (ח"ב סנ"ג) כתב דיש להתיישב בדבר, ובתרוה"ד (סי' מ') משמע שהעובר על ציווי אביו עובר על מצות מורא, וכ"כ מהר"ל בגור אריה ריש פר' קדושים והמקנה במס' קידושין (דף ל"ד), וכן בשו"ת רעק"א (סי' ס"ח) נוקט בפשיטות דיש מצוה לשמוע לציווי אביו ואמו, וכן בשו"ת חוות יאיר סי' רי"ד, אך כ"ז אין שייך לענינינו במקום שנוגע לכבוד המקום, וכמו שהעידו תלמידי החזו"א משמו שכל דבר שיש בו מכבוד השי"ת אפי' אין בזה מצוה נכלל בדברי הגמ' שאתה ואביך חייבין בכבודי, וע"כ תמוה למו"ר מה שכותב הילקוט יוסף למעלה בפנים הספר (שמות את דבריו במקורותיו, ואולי יש ט"ס בספר, ועכ"פ לדינא פשוט כנ"ל ככל האחרונים והפוסקים הנ"ל), אך בודאי דאסור להתחצף ח"ו כנגד הוריו ויש לדבר עמם בכבוד, וב"ה שכן היה הסוף הטוב של סיפור זה שהעביר כ"ז להוריו וקיבלו ממנו.

כז] וסיפר מו"ר שפעם בליל שבת נכנס לביהמ"ד לרגע אחד באמצע השיעור בחור מאחינו הספרדים שגילה זקנו (כפי שהתנהגו חבריו בני ישיבתו), והעיר לו

שמשורש נפשו של האדם תלוי דוקא בגידול הזקן, שהרי גידול הזקן ממשיך ומאיר על האדם את י"ג מדות הרחמים דהכתר, שמהם נמשכות כל הישועות וכל ההשפעות הטובות שבעולם, ופסק לו שבכל אופן (אפי' אם הוריו לא יקבלו את דבריו האמיתיים) אין לו בכה"ג מצות כיבוד אב כמובא שם בתחילת ההערה בילקוט יוסף וז"ל "עפ"י המבואר בשו"ע כאן, אמר לו אביו לעבור על דברי תורה בין מצות עשה בין מצות לא תעשה אפילו מצוה של דבריהם לא ישמע לו, ע"כ, והוא הדין בנידון דידן שאם הבן מרגיש חיוזק ביראת שמים בכך שאינו מגלה את זקנו, אינו צריך לשמוע לאביו, דהוה ליה כעין האומר לבנו לעבור על דברי תורה, ובפרט שאין הדבר לצורכו ותועלתו של אביו, ואף אם יש לאביו צער מזה, מכל מקום אינו צריך לשמוע לאביו, ודמי למה שכתבו האחרונים במי שרוצה להיות סנדק ואביו מעכב בידו, שלא ישמע לו, אף שהסנדקאות אינה אלא לחיבוב מצוה, ולכן גם בנידון דידן לא צריך לשמוע להוריו, וכן פסקו בשו"ת משנה בנימין סי' נ"ב, ובשערים המצויינים בהלכה סי' קמ"ג ס"י, ובשו"ת מים חיים ח"ב סי' קל"ח עמ' צ"ג, ובשו"ת באר משה ח"א סי' ס"ב אות י"ג עיי"ש" עכ"ל וועיי"ש בשו"ת באר משה שמביא מעשה רב בענין זה באחד שכביכול היה נראה בחוש שמפריע לו הזקן לשידוך ופסק לו שימשיך לגדל זקנו כנגד הוריו וזכה אח"כ לשידוך מעולה שאין טוב ממנו].

כח] והוסיף על זה מו"ר דברי בעל התניא שפוסק (שו"ת אדה"ז סי' ע"א)

בשו"ת מהרי"ק (שורש קס"ו) שמצות כיבוד אב היא רק בדבר הנוגע לצורך גוף האב וקיומו כמאכילו ומשקהו ולא בציווי שמצוה לו בדבר שאין לאב הנאת הגוף מזה, ומאריך

מו"ר וחזקן אותו בקצרה ואמר לו שמנהג הספרדים במושך הדורות להחשיב לענין גדול ונשגב מאוד את גידול הזקן וכל גדולי ספרד לא הקילו בכך כלל, ואחרי תקופה קצרה מצא את הבחור ההוא מגודל זקן (ואמר לו הבחור שאכן ראה בחוש שגידול הזקן השפיע עליו לטובה בהתעלות רוחנית), וכן סיפר לו שהשפיע בזה גם על כמה מחבריו, וראה מזה מו"ר גדול הכח של איזה דיבור של חזקן והתעוררות שנאמרים אפילו בדרך אגב בכוונה לש"ש שיכולים לעשות בזה שינוי בכל הרוחניות של השני (וכמו בעניינינו), ואמר שיש ללמוד מזה שצריכים לחזק את השני הרבה ובאמת פועלים בזה למעלה ממה שמשערים.

כח] ופעם היה עוד מעשה שבא למו"ר אחד בגיל מבוגר שלא זכה לשידוך ואחרי שכבר מצא אחת שהסכימה לשידוך החליטה לעשות תנאי לעיכובא שיוריד את הזקן, ושלחו מו"ר לב' רבנים צדיקים עפ"י דברי הצ"צ זי"ע שיש כח לג' רבנים ביחד לפסוק ולהכריע ויש להם חשיבות כמו צדיק הדור (וביאר שלא רצה להכריע לבד, שאף שבדרך כלל אין לחשוש על גידול הזקן מפני השידוך אך כאן בבחור מבוגר שבקושי מצא משודכת היה לו ספק גדול), ופסקו לו כל הרבנים שימשיך לגדל הזקן והשי"ת יהא בעזרו, וב"ה פתאום שינתה את דעתה והסכימה לשידוך ובנה בית נאמן בישראל.

בהליכה לביתו

כט] אמר שאנו שנמצאים עתה בשב"ק שלפני ל"ג בעומר שבמוצש"ק בירושלים, ולא הקדמנו לנסוע למירון קודם שב"ק (כמנהג רבים), זהו גם בכדי שיהא לנו סיוע מהשכינה הק' (שבירושלים עיה"ק) לעלות בל"ג בעומר אל הרשב"י הצים"ע שבמירון, שאי"ז דבר פשוט לזכות לעלות אליו וצריך לזה את סיוע השכינה [והיינו לעלות אל היסוד (הצים"ע) בסיוע המלכות], והזכיר בזה את דברי הוזה"ק הידועים (בהקדמת הוזה"ר ד' ע"א) שר' חייא תלמידו דרשב"י רצה לעלות להיכל הרשב"י ויצאה בת קול ואמרה "מאן מנכון די חשוכא מהפכן לנהורא וטעמין מרירו למיתקא" וכו', והיינו שבכדי לזכות לעלות להיכל הרשב"י צריך לעמוד מקודם בנסיונות העוה"ז ולהפוך המרירות והחושך של העוה"ז לאור ומתיקות, וממשיך שם הוזה"ר "מאן מנכון דמחכאן בכל יומא לנהורא דנהיר בשעתא דמלכא פקיד לאיילתא (שכינה הק') וכו' ומאן דלא מצפה דא בכל יומא בההוא עלמא לית ליה חולקא

הכא", והיינו שדוקא בכח ההתחברות וההתקשרות לשכינה הק' (באמונה ותפילה) אפשר לזכות להיכנס להיכל הרשב"י, ולזה מסול לשבות בשב"ק בירושלים עיה"ק מקום השראת השכינה כי בחר ה' בציון אוה למושב לו.

ל] ועוד הזכיר בזה את דברי זקינו החת"ם זי"ע בתשובתו הידועה בדרוש הספד על מיתת צדיקים ועל חורבן ארץ הגליל בארץ הק' שנשא בבית הכנסת ביום ב' אייר פ' אמור תקצ"ו (נדפס בס' תורת משה בפרשת אמור), שכותב שנראה לו הטעם להא שהיתה רעידת אדמה בגליל מפני שירושלים תבעה כבודה על שהעולים מחו"ל עלו והתיישבו רק בגליל ולא בירושלים עיה"ק הנבחרת מכל הערים, עיי"ש [וכן האריך החת"ם בשו"ת יו"ד סי' רל"ג ורל"ד ששייבת ירושלים יש בה מצוה יותר משייבת שאר ערי אר"י], ועיי"ש בדברי החת"ם שכותב על ענין זה בתוקף גדול, וביאר מו"ר שהחת"ם

מדוע אין רוצה להתחבר למנהג זה מ"מ אין מזכיר רמז לחשש ביטול תורה במנהג זה (אף שהעליה למירון בימים ההם היתה בקושי הרבה יותר גדול מבימינו וגרמה לביטול תורה למשך זמן יותר גדול), ומוכח מהחת"ס שאין בזה חשש ב"ת, אך סוכ"ס יש בדברי החת"ס לימוד זכות על אלו שנמנעים מלקיים מנהג ישראל הקדום לעלות למירון בל"ג בעומר, [שכידוע כבר מעיד על מנהג זה רבינו האריז"ל בשער הכוונות (ענין ספירת העומר דרוש י"ב דף פ"ז ע"א), וריחמו משמים על אלו שנמנעים מקיום מנהג ק' זה ודאגו שיהא גם להם עמוד גדול לסמוך עליו והוא דברי החת"ס זי"ע, אך כמובן כל המאות אלפים (כן ירבו) שמקיימים מנהג ישראל הקדום והק' הזה אין להם כלל לחשוש מביטול תורה [כשלומדים בדרך כפי יכולתם אף שא"א ללמוד באותה השלימות כמו שהיו לומדים בבית"ד ובסדרים הרגילים שלהם], שמנהג ישראל – תורה היא [וכדברי זקינו הגה"ק היערות דבש זי"ע (הובא בטעמי המנהגים עמוד ת"ק בקו"א) על מנהג ישראל שלא ללמוד בזמן הניטל שכיון שמנהג ישראל תורה היא הוי כעוסקים אז בתורה].

לב] וכפרט שיש בזה גם הבחי' של "ביטולה של תורה זהו קיומה", שהלא רשב"י הוא זה שהבטיח שעתידיה תורה שלא תשתכח תורה מישראל (שבת קל"ח ע"ב), וכמו שביאר בזה רביז"ל בתורה "לכו חזו" (שבריש לקו"מ) דהיינו דייקא על ידו דהרשב"י, שהוא הוא הפועל זאת בכוחו הגדול והנורא שלא תשתכח ח"ו התורה מישראל, וכבר מובא בתשובה שבשו"ת ים החכמה (עמוד ש"פ עיי"ש) שהצדיק אחר הסתלקותו מהעוה"ז אינו יכול לעשות יחודים חדשים אלא בכח בנ"א החיים בעוה"ז שמתקשרים אליו ומקבל מהם הכח

היה בבחי' משה בעלה דמטרוניתא וע"כ הוא היה צריך לגלות אור השכינה שמתגלית דוקא בירושלים עיה"ק תובב"א, וא"כ י"ל שאלו הקשורים להחת"ס יש להם ענין להתחיל הלולת הרשב"י (שמתחילה בשב"ק שלפני ל"ג בעומר כמנהג ישראל) דוקא בירושלים עיה"ק ולתת מקודם החשיבות והכבוד הראשון לירושלים עיה"ק, ורק אח"כ להמשיך לגליל ולהתקשר לרשב"י במקומו, ושוב לחזור לירושלים להמשיך אורו הק' לתוך ירושלים [וכמו שביאר בזה בארוכה בהזדמנות אחרת (כששבת בצפת בשבת חנוכה שנה זו) דהגליל שהוא חלקו של יוסף הצדיק הוא בבחי' ספי' החכמה, ולכן שם היו הרשב"י והרמ"ק והאריז"ל וכו' שגילו שם את חכמת האמת, וירושלים עיר דוד לעת עתה היא בבחי' הבינה, ובבחי' "דברו על לב ירושלים" (ישעיהו מ', ב') – שבינה – ליבא (תיקו"ז הקדמה דף י"ז ע"א), וכשממשיכים ומגלים אור החכמה דהרשב"י והאריז"ל לתוך ירושלים עיה"ק ומחברים בזה החכמה והבינה, מסייעים בזה לגלות את בחי' ירושלים דלעתיד כשיתגלה בה אור העליון דהכתר בב"א].

לא] והזכירו לפניו שיש הטוענים כדורנו שדעת תורה היא שלא לנסוע למירון בל"ג בעומר מפני ביטול תורה, ואמר בזה שכידוע כבר דן זקינו החת"ס בענין זה דעליה למירון בל"ג בעומר בתשובתו הידועה (יו"ד סי' רל"ג) שכתב שם לא ארצה להתחבר עמהם בזה לקבוע מועד שלא נעשה בו נס ולא הוזכר בש"ס ופוסקים בשום מקום ורימו רמיוזה, ומסיים דלעשות יום שמחה והדלקה ובמקום ידוע דוקא שיהיה תל תלפיות שהכל נפנים לשם לא ידעתי אם רשאים לעשות כן עיי"ש, ואמנם חזינן מדברי החת"ס שאף שמאריך לפרש טעמו

ודליק"ו נרות עלי אהבה" וכו', ורואים מכ"ז איך שבאמת בפנימיות היה מנהג זה חביב על החת"ם שמרבה כ"כ לחזקו לפני שמפקפק בו, וכותב שבמנהג זה הרי הם דורשים את ה' שזה בבחי' דברי הוזה"ק (פר' בא דף ל"ח ע"א) שמושה העליה לרגל לעליה אל הרשב"י ואומר עה"פ "שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה'" – "מאן פני האדון ה' דא רשב"י דמאן דאיהו דכורא מן דכרניא בעי לאתחזאה קמיה", אלא אמר מו"ר די"ל טעם פנימי על הפקפוק דהחת"ם שהוא בבחי' מה שהזכיר מקודם על נשמת הבעש"ט שירדה לעולם דייקא ע"י ההסתרה המועטת שעשה עליה הנוב", וכמו שביאר שעל אורות גבוהים צריכה להיות איזו הסתרה, וה"נ י"ל בענינינו שהחת"ם מחזק בדבריו את מנהג האר"י אלא שעשה איזו הסתרה על המנהג לרב גדלו וגבהו שצריך להסתירו קצת מהחיצונים, וכנראה גם מלשוננו שאין אוסר ח"ו אלא דן בזה בלשון "לא ידעתי" וכו' והלא הכלל דכל מקום שהלכה רופפת בידך הלך אחר המנהג, וא"כ ודאי שלא בא החת"ם לבטל למעשה את המנהג, אלא שמרומז מדברי החת"ם שמנהג זה הוא ממקום גבוה שבבחי' למעלה מהדיעה, ועוד הוסיף לומר דכיון דהחת"ם בעצמו כותב שטרח ליישב מנהג קהילתו שעשו פורים ביום כ' אדר א' היות שאז ניצלו ממות לחיים, א"כ גם אנו נלך בדרך החת"ם ליישב המנהג הקדום של בנ"י לעשות יום שמחה ויו"ט בל"ג בעומר, שצ"ל שבנ"י אם אינן נביאים בני נביאים הם שמרגישים בנ"י כנשמתם שבבכח הרשב"י ניצלו ממות לחיים, וכדאי' בזהר הק' (סו"פ קדושים) שלולא תפילת צדיקים העליונים שוכני עפר על החיים לא היו החיים יכולים להתקיים בעוה"ז, ובפרט להמקובלים שזכו למעום מאילנא דחיי דהרשב"י הרי הם זכו לצאת ממות לחיים

להמשיך לפעול ולחדש יהודים ותיקונים חדשים, ובזה ביאר מו"ר הא דאי' בחז"ל (אבות דר"נ פי"ב) שאף האבות הק' נחשבים לבחי' "אריה המת" לעומת הצדיקים שבעוה"ז, והיינו דאף דאי' להדיא באריז"ל (שער רוח"ק דף מ' ע"א) "שאין ספק שהצדיקים שוכני עפר אינם בטלים מן העבודה והיהוד ח"ו כי הם מייחדים תמיד" וכו', מ"מ בדברי האריז"ל ג"כ מדויק שאי"ז יהודים חדשים "אלא שסוד עבודתם ויחודם בהיותם בחיים הולכים ומתחדשים ומוסיפים כח למעלה מדי יום ביום ומאירים באצי' אור לאין ערך בכל יום נוסף על חבירו ואמנם אחר פטירתו מייחדים כאשר כבר עשוהו בהיותם בחיים" וכו', הרי מוכח מלשון רבינו האריז"ל שביד הצדיקים שוכני עפר רק לחדש ולהוסיף כח ולהאיר יותר ויותר את היחודים עשו המה בעוה"ז, וע"כ זקוקים הצדיקים שוכני עפר להתקשרות שיתקשרו אליהם בנ"י החיים בעוה"ז שבבכח זה יהא בכוחם אף לחדש יהודים חדשים, וא"כ דייקא בכח הנסיעה הזאת של רבי רבבות אלפי בנ"י אל הרשב"י שמתקשרים אליו באהבה עצומה ומשתתפים בשמחתו (כחבת קול שקראה "עולו ואתו ואתכנישו להילולא דרבי שמעון" האדרא זוטא דף רצ"ו ע"ב) מסייעים בעדו לקיים הבטחתו הק' לפעול שלא תשתכח ח"ו התורה מישראל, וא"כ הוי נסיעה זו קיום התורה ולא ח"ו ביטול תורה.

לג] והוסיף לדבר על דברי זקינו החת"ם הנ"ל, שאף שנראה כאילו שמפקפק על המנהג מ"מ מבליע בתוך דבריו דברי חיוזק ועידוד למנהג הק' וכמש"כ בפירוש בתחילת דבריו "שמעתי שאכשור דרא וממרחק יבואו ידרשו את ה' ביום ל"ג בעומר בהילולא דרשב"י כי כל כוונתם לשם שמים ושכרם רב בלי ספק ע"ד ודיגול"ו

המהרש"ל (ביש"ש יבמות פ"ג סי' י"ז) שהסכים דההלכה כגזירת הקדמונים שאין למאן בזה"ז (דלא כהר"י פולק שהתיר) עפ"י הענש משמים שנענשו אלו שמיאנו בזה"ז, וביאר שם שרק באופן שההלכה לא ברורה אפשר להסתייע בסימנא מילתא כהאי גוונא, ובענינינו ג"כ נראה דהבינו א"כ מהעונש שקיבלו הרבנים שעשו את החרם שלא כיוונו בזה אל האמת (דלא הוה להו למנוע לגמרי עליית הנשים אלא לעשות תקנות אחרות של הפרדה הראויה, כמו שעשו בביהמ"ק בשמחת בית השואבה תקנה על ההפרדה ולא אסרו על הנשים לעלות לביהמ"ק (שהעליה לרשב"י בבחי' עליה לביהמ"ק כמש"כ בזה"ק שבסמוך).

[לז] עוד דיבר וקשר את החילולא דרשב"י עם חילולא דשמואל הנביא שבסוף חודש אייר וזהו עפ"י דברי המהרש"א במס' מו"ק (כ"ה ע"א) בארוכה שמבאר את ענין ל"ג בעומר עפ"י דברי הגמ' שם שמי שמת בשנת נ"ב הר"ז כמיתת שמואל הרמתי (ואינו נחשב שמת בכרת כמו המת בשנת נ"ג), ומבאר המהרש"א שאף שלכאור' ימי שנותינו שבעים שנה ואמאי לא נחשב סימן רע למי שמת בקיצור ימים בשנת נ"ב (עיי"ש עוד קושיות), אלא דהשבעים שנה מחולקים לעשרים השנים הראשונות שאין מענישים עליהן משמים, ונוסף עליהם עוד נ' שנים כדמיון היובל שהם עיקר חיי האדם, והנה אי' בחז"ל (יומא ל"ה ע"ב) דכל מי שעברו רוב שנותיו ללא חטא שוב אינו חוטא, ומחדש המהרש"א דרוב דהכא היינו רוב הגמור דהיינו ב' שלישים, וע"כ מי שמת בשנת נ"ב ללא חטא כמו שמואל הנביא הרי בודאי גם אם היה חי יותר לא היה בא לידי חטא, שהרי עברו עליו מחיובל שנים (הנוספים על כ' הראשונות שאין מתחשבים בהם) ב' שלישים שלא חטא וע"כ נחשב כאילו חי כל

ברוחניות ע"י שנדבקו בנשמתא דאורייתא, וגם שאר כלל ישראל מקבלים קשר לעין החיים הרוחני דהרשב"י בהשתתפות בשמחתו.

[לד] ואמר מו"ר שנראה שהרשב"י רוצה שיבואו כולם אל שמחתו, וכמו שרואים בימינו שאף רבים מאלו שנראה שכאילו פרקו מעליהם תומ"צ ח"ו נמשכים לעלות אל הרשב"י [וכידוע מספח"ק בית אהרן "מה הקב"ה לכל אף הרשב"י לכל"], והסביר בקצרה בזה שהרשב"י מעורר וממשיך בל"ג בעומר רחמים גבוהים כ"כ שבבחי' רחמי א"ק שיורדים אף למטה למטה ומתפשט אף לנמצאים בתחתית העשייה וכו' [כידוע שרגלי א"ק יורדים עד למטה בתחתית הבי"ע].

[לה] ונזכיר כאן בקצרה את המעשה הידוע שאחרי המפולת שהיתה במירון (בשנת תרע"א) שנהרגו ונפצעו וכו' רח"ל, תלו רבני צפת את הסיבה לאסון בתערובת וכו' שהיתה שם, וע"כ הכריזו החרם לחמש שנים ושנים ובנות לא יעלו למירון בשני הימים – בערב ל"ג בעומר ובל"ג בעומר, והזכיר המובא בימי שמואל (ח"א פ"ג) ובעוד מקומות שהיו הרבה שהתנגדו לחרם, ואמרו שהמלחמה העולמית (הראשונה) שפרצה בתוך חמש שנים אלו (שלא העזו הנשים בשנים אלו לעבור על החרם) היתה בגלל שלא נתנו לנשים לבוא לציון הרשב"י להתחנן על עם ישראל, וכן סיפרו שכל הרבנים שהיה להם חלק בחרם זה לא האריכו ימים אח"ז ה"י (וכנראה משום זה לא הוסיפו יותר לעשות החרם הנ"ל).

[לז] ויש לציין בזה את תשובת מו"ר בריש שו"ת ים החכמה (סי' א' אות כ"ה) בענין האם ילפינן הוכחה להכרעת ההלכה מעונשי שמים, שמביא בזה שם את דברי

הא דהילולא דרשב"י הוא בספי' הוד שבחוד שמרמוז שרשב"י פועל עניניו הק' באופן שאין נכנס לויכוח ומלחמה אלא שמוכרחים להודות לדבריו ללא שום טענה ומענה ובבחי' צדיק גזור וכו', שהרשב"י אומר דעתו שהוא חפץ דוקא שיהא כך וכך ומוכרחים המקטרגים לקבל דבריו בהודאה וביטול גמור ללא שום שינוי.

[מ] ובל"ג בעומר (בסעודה במירון) דיבר עוד בענין זה שזהו בחי' ההוד שהוא המשך וגמר למדת הנצח, שבמדת הנצח מנצחים את הגבורות והקטרגים דהס"מ, ובמדת ההוד הוא יותר עמוק שקובעים בהודאה גמורה ללא מקום לויכוח שכך חולך להיות בלא שום ספק וויכוח, וביאר בזה שלפעמים יש בחינה שכבר פעלו ברי"ה ישועות גדולות בשורש אך באמצע השנה בא הס"מ ומקטרג, והיינו שכשעוברות ויורדות הישועות בעולמות מדרגה אחר מדרגה ומגיעות לאזה עולם שמגיע שם הס"מ ומקטרג שלא תתקיים הבחינה "ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגורך" (היינו שמפסוק זה רואים שצריך ברכה מיוחדת שאחרי שבאות הברכות מלעילא ישיגו ויגיעו בפועל עד האדם שבעוה"ז למטה), וכח צדיק האמת שיש לו מדת ההוד שיש לו הכח לגזור ולפסוק שכן צריך להיות כלי שום ספק, שצריך להיות צדיק אמת שגומר עד הסוף.

[מא] וביאר בזה שהכח זה של צדיק האמת הוא בזכות שמוסר נפשו כל הזמן על יחוד ה' אף שיש כ"כ הרבה הסתרות בבריאה שמתגברות כ"כ להסתיר את סוד היחוד, והצדיק מתגבר כל הזמן במס"נ להיות מונח ביחוד ה', ולהודות על זה בבחי' ההוד ללא שום שכל, אלא שכן הוא בלי שום ספק שהשי"ת אורו הגדול ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין ולגדולתו אין חקר

השבעים שנה ללא חטא וכאילו לא נחסרו מימיו ושנותיו כלום, ומסיים בזה המהרש"א שזהו גם היו"ט שעושים בל"ג בעומר, ומבאר שמזמן בריאת העולם בכ"ה אדר עד ט"ו ניסן הוא עשרים יום כנגד עשרים השנים הראשונות של האדם שאין מענישים עליהן שהיו ישראל עוד במצרים ונאמר עליהם "זכרתי לך חסד נעורידך", ואח"כ מיום ט"ו ניסן עד שבועות הם כנגד מ"ט השנים הנוספות על הכ' הראשונות (והג' השבועות כנגד שנת היובל), וכשמגיע יום ל"ג בעומר ועברו כבר שני שליש מימי הספירה וחושבנא לא אביד מינך, הר"ז בבחי' עברו רוב שנותיו (שני שליש) דחיי האדם ללא חטא שכל יום בימי ספיה"ע נחשב בבחי' שנה, יום לשנה, וע"ז עושים יום שמחה ביום ל"ג בעומר, ורואים מדברי המהרש"א שענין ל"ג בעומר קשור עם שמואל הרמתי.

[לח] ופירש ביאר פנימי בקשר בין הרשב"י לשמואל הרמתי עפ"י הא דא' ממהרש"ו (בשבחי מהרש"ו) ששמואל הנביא בזמן חורבן ביהמ"ק חוריד את עצמו ממקומו העליון בג"ע למקום יותר נמוך וכו' וקבע שלא ינוח ולא ישקוט ולא יחזור למקומו העליון עד שיהוו בני' למקומם, וה"נ הרשב"י ג"כ אינו נח ואנו שוקט אלא לוחם מלחמת דת השערה נגד כל מקטרג על בני', ופועל בעבורם להמתיק מעליהם חבלי משיח ולא ינוח ולא ישקוט עד אשר יגמור את אשר החל לפעול להביא את הגאולה השלימה ברחמים דייקא, כהבטחתו בזוה"ק (רעיא מהימנא פר' נשא דף קכ"ד ע"ב) "ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הזהר יפקון ביה מן גלותא ברחמי" אמן סלה.

[לט] והסמיק לזה את דברי הרה"ק ר"א מסטראשלא זי"ע שמפרש

להודות ולהתבטל לה' למעלה מטעם ודעת ובוזה נכללים בצדיק האמת, ועי"ז שממשיך הצדיק ומוריד גילוי אלקות אף לנשמות נמוכות כ"כ שבכלל לא מבינים, וממליך את השי"ת על בני"י (שוהו ענין גילוי שם הויה ב"ה כשממליכים אותו על בני"י), בזה יש לו הכח החזק שיכול לגמור, ואף מקטרג בעולם לא יכול לעמוד נגד הפסק של משרע"ה שיבוא ויגאלנו ברחמים והסדים מגולים תומי"י לאלתר אמן.

ואין עוד מלבדו וברא כל העולמות לגלות הטבתו ויכלתו ובנין דישתמודעון ליה וכו', ועי"כ יש לו רשות בשמים לומר ולפסוק שכך הולך להיות, וכולם חייבים להודות ולהתבטל לצדיק הגדול שהוא משרע"ה (והוא הוא הרשב"י וכו' שהמה בחי' אחת), שמושרע"ה נמצא בתכלית בחי' הביטול וההודאה לה' ועי"ז ממשיך אוא"ס ב"ה לבני"י, ומשרע"ה עומד בין הוי"ה ית' ובין בני"י ומוריד ומגלה אלקות לבני"י, ומלמד אותם לכרוע במודים

במעודה

ולבשר (ורק אין משתמשים בסכין שיש עליה ממשות דגים בשביל בשר, אך אין מייחדים סכנים מיוחדים לדגים כמו שמיחדים לבשר והלב), ולכא"ו גם בזה קשה דצריך לכא"ו נעיצה גם באיסור דבשר ודגים ביחד ומדוע אין העולם נזהרים שלא לחתוך בסכין נקי של בשר את הדגים, ואף שבדרכי תשובה (סי' קט"ז ס"ק כ"ז) הביא משו"ת מקור ברוך (סי' ה') שכתב לאסור לחתוך דגים חיים בסכין של בשר, ולכא"ו כוונתו אף בסכין מקונה מדין דסתם סכין שמנוניתו על פניו, מ"מ מסקנת הדרכ"ת נראה שפוסק להתיר מדינא אף לחתוך בצלים בסכין של בשר וליתנם בדגים אף דקיי"ל דדוחקא דסכינא ודבר חריף מוציא הטעם כמו עיקר ממשות הטעם והוי כמו איסור בעין (ורק מביא שכל בעל נפש יש לו להיזהר להחמיר לכתחילה), וצ"ל שהיות שהאיסור דבשר ודגים הוא רק מפני הסכנה הרי בכח"ג שאין נמצא כאן במציאות הממשות של הבשר (אלא רק טעם הממשות) אין סכנה, וכמש"כ הט"ז (יור"ד סי' צ"ה סק"ג) דבפליטת כלים אין חשש סכנה דדגים ובשר, ועי"כ כותב שם שהעולם נהגו להקל אף בפליטת כלים שע"י דוחקא ודבר חריף אף שנחשב כאילו הוא ממשות, וה"נ דלא

מב] כשחתכו את החלה בסכין חדה
[כדאי' בשו"ע (סי' ר"ג ס"א) דיש להשהיז הסכין בעש"ק והוא כבוד השבת וכו'] נפצעה יד החותך ונמץ דם על הסכין, והסתפק מו"ר האם סגי בשטיפת הסכין במים להסיר ממנה הדם כדי שיוכלו להמשיך להשתמש בה, או דבעינן דוקא נעיצה בקרקע כדין המובא בפוסקים (שו"ע יור"ד סי' צ"ד ס"ז) שסתם סכין שחתכו בה דברי חלב אסור להשתמש בה עם בשר אפי' שהוא נקי עכשיו כ"ז שלא עשו נעיצה י"פ בקרקע קשה, ואי' עי' דסתם סכין שמנוניתו דבוקה עליו כ"ז שלא נעצוה בקרקע (ש"ך יור"ד סי' צ"ד ס"ק כ"ט שוהו דעת המחבר והרמ"א וכן היא הסכמת הפוסקים).

מג] אמנם מסקנת מו"ר (אחרי הכירור והעיון בסוגיא עם רבנים חשובים וכו') דבדאי סגי בנידון דידן בשטיפה במים בעלמא שלא יראה על הסכין ממשות הדם, שהרי איסור דדם אדם הוא רק איסור דרבנן מפני מראית עין כדאי' בשו"ע (סי' ס"ז ס"י), וא"כ עי"ז בודאי מספיק השטיפה במים, ואמר מו"ר שנראה שרוב העולם אין מייחדים סכנים מיוחדים ונפרדים לדגים

אמרינן בזה דסתם סכין שמנוניתו על גביו כשנראה הסכין נקי.

מוד] ומסוגיא זו נכנסו לדבר אודות קפידתו של מו"ר שלא להשתמש עם לימון (לתה שעושים עבורו) אם התכו הלימון בסכין חלבית (אף שאינה בת יומה) אם הוא בתוך שש שעות לאכילת בשר, ואמר מו"ר שמקור מנהגו וקפידתו זו היא מדבריו המפורשים של הפמ"ג בהל' שבועות (סי' תצ"ד א"א סק"ו) וז"ל "לאכול צנן שחתך בסכין חולב אחר בשר תוך ששה שעות י"ל דאסור עיין יו"ד סי' פ"ט וסי' צ"ו" עכ"ל, והטעם בזה כנ"ל שנחשב הלימון לדבר חריף שביחד עם הדוחקא דסכינא מוציא ומפליט מהסכין טעם הממשות של החלב הבלוע בו, ונחשב לטעם שאינו פגום אף שעבר מעל"ע מבליעת החלב בדבר חריף משביח את הטעם, ואמנם אמר שצ"ע ליישב מנהג רבים שכנראה אין נזהרים בזה, שהרי בכוללים מצוי ביותר שאח"כ צותכים הלימון בסכין חלבית ואין האברכים שאכלו בשר בסעודת הצהריים נזהרים שלא להשתמש עם לימון זה.

בשר אף שקיבל הדבר החריף טעם של חלב שהיה בסכין, אך סיים שעדין צ"ע בזה שהדרכי תשובה הנ"ל מעתיק גם את הפמ"ג וגם את הגר"ש קלוגר וכן מעתיק שם הדרכ"ת את המשמרת שלום (בשפ"ד סוף ס"ט י"ט) שמעתיק ג"כ את הגר"ש"ק, ומסיים ע"ז המשמרת שלום שכן נראה דעת הפמ"ג הנ"ל שרק בצנן שהוא דבר חריף החמיר, וש"מ מהדרכ"ת ומהמשמרת שלום שסוברים שאין סתירה מדברי הגר"ש"ק לדברי הפמ"ג, והיינו שהבינו פוסקים הנ"ל שהגר"ש"ק מיקל רק בנוגע לבליעת טעם חלב שנפלט מהקדירה ונכנס לתבשיל, ולא בדבר חריף שמפליט טעם חלב מהסכין, וביאור החילוק מובן לפי מה שמשמע מהגר"ש"ק שם בסוף דבריו שמפרש היתרו גם דהוי נמבנ"ט עיי"ש, משא"כ בדבר חריף לא אמרינן נ"ט בר נ"ט (והיינו דאף דבתחילת התשובה מאריך להתיר משום שלא אסרו חז"ל לאכול בתוך ה' שעות רק ממשות חלב ולא טעם קלוש דבליעת חלב, שלסברא זו לכא"י יש להתיר גם כהא דהפמ"ג, אך למעשה בסוף דבריו מפרש דהיתרו ג"כ משום דהוי נמבנ"ט כנ"ל וזה ליתא כהא דהפמ"ג).

וא"כ צ"ע כנ"ל על מה סמכו העולם להקל בזה ונאמר בשם הגר"מ שטרנבוך שבא' מספריו כותב לדייק מהרעק"א שמעתיק שם הדרכ"ת בתחילת דבריו, ומדייק מזה הגר"מ שטרנבוך שהרעק"א חולק על הפמ"ג ואולי ע"ז סמכו העולם, אך אמר מו"ר שלדעתו לכא"י אין הוכחה שרעק"א חולק על הפמ"ג עיי"ש היטב] וסיים שמסתמא לומדים העולם דהפשט האמיתי בדברי המהרש"ק הוא להתיר בכל אופן, ומש"כ בסוף דבריו דבעינן היתר דנ"ט בר נ"ט הוא רק לרווחא למילתא.

מה] ואמר מו"ר שלא מצא עדיין מיהו החולק על הפמ"ג להדיא, אלא שמצא תשובה בדברי הגאון ר' שלמה קלוגר זי"ע (שו"ת מוט"ד תליתאי ח"א סי' קפ"ג המובא בדרכ"ת סי' פ"ט סקמ"ב) שהגר"ש"ק מתיר שם לאכול אחר בשר תבשיל שנתבשל בקדירה של חלב בת יומא, וכותב שם הגר"ש"ק שהדבר פשוט להיתר וכן עמא דבר ולית מאן דחש להומרות כאלו שמביאים לידי גיחוך (ועיי"ש בארוכה טעם ההיתר), ולכא"י כמו שמותר לאכול התבשיל שקיבל בודאי טעם של חלב בן יומא ה"נ יש להתיר להגר"ש"ק אכילת הדבר חריף אחר

עניני הפרשה

מנן **הוסיף** להשלים את מה שהובא באריכות בדא"ח של שבוע שעבר בשם רבינו יהודה החסיד לבאר הא שאסרה התורה כהן גדול באלמנה, דיש חשש שמא כשיכנס לקוה"ק ישיג בהשגתו הרמה בשרשי הנשמות ויראה זוגותו האמיתית משורש נשמתו שעמה היה צריך להגיע לתיקונו נשואה לאחר ויחפוץ שימות בעלה וישאנה וע"כ אסרתו התורה"ק באלמנה עיי"ש בארוכה, והשלים בזה מו"ר הביאור דהתיקון האמיתי הוא עפ"י מה שביאר פעם את הברכה שאומרים בשבע ברכות "שמח תשמה רעים האהובים כשמחך יצירך בג"ע מקדם", ש"ל הביאור בזה דהנה אדם הראשון (וחוה שהיתה צלעתו הנכללת בו) היה כביכול מרכבה לעולם הכתר הגבוה עולם הא"ק (אדם קדמון) שכולל כל העולמות, וע"כ היה נכלל בנשמת אדה"ר כל הנשמות מעולם ועד עולם, והנה לכל נשמה מישראל יש אחיזה שרשית ופנימית בנשמת אדה"ר, וכשמתגלית ומאירה אצלו נקודת הזאת שהיא נקודת הכתר (היחידה) שבנפשו שאז מתגלה הקשר שיש לו עם הכתר הכללי (שהוא נשמת אדה"ר כנ"ל) הרי אז יש לו קשר ואחיזה עם נשמות כל ישראל, כי בבחי' גבוהה זו נכללות כל הנשמות כאחד, וע"כ אף אם (מחמת איזו סיבה שהיא) בת זוגתו דהכהן הגדול אינה בת זוגתו הקרובה אליו משורש נפשו באופן שהנשמות מתגלות למטה, אך אם יזכה שיאיר ה' עליהם אור הכללי של אדה"ר וחוה (כמו שאנו מבקשים ע"ז על כל חו"ב בברכה הנ"ל) אז האור הגבוה הזה יקשר את שניהם במקום השרשי ששם כל הנשמות כאחד ומשם יוכלו להמשיך אור הגבוה המאחד שיקשר נשמותיהם כאחד לגמרי, וע"כ אסרה התורה"ק כהן גדול

באלמנה, דאף אם נימא שנצרך לו לתיקונו ושלמותו לישא אישה אחרת הנשואה כנ"ל, הרי אסור לו לגרום שימות בעלה אלא יכול לתקן הענין בדרך המעולה הנ"ל, ובפרט שעתה נכנס לקוה"ק מקום אבן השתיה מקום שורש הבריאה שבבחי' המקום שמתאחדים בו כל נשמות ישראל כאחד ומשם יכול לתקן ולהאיר האור הכללי הזה עליו ועל ביתו באופן שיגיע לשלימותו הגמורה בתיקון הפנימי הנ"ל (רק דאם לא יזכה יש חשש שמא תמות אשתו וכמו שהבאנו שם מהחת"ס ריש יומא).

מנן **אחד** מהאורחים שאל עפ"י הידוע שכל המועדים נזכרים בפר' אמור, וחנכה ופורים ג"כ מרומזים בפר' אמור, שפרשת המנוחה מרמזת על חנוכה ופר' לחם הפנים מרמזת על פורים [וכמו שביאר בזה פעם מו"ר ששלמות דרגת קדושת האכילה שבבחי' קדושת לחם הפנים היא רק בפורים שע"כ אי' שאף אכילת תאווה בפורים יש לה עליה (משא"כ בשב"ק שצריכה להיות האכילה לכבוד שב"ק דייקא)] (וידועה מליצת הסאטמר רב זי"ע שאף ההגא שבו הערב רב שבדורנו מליבם ג"כ מרומז בסוף פר' אמור בפר' האיש הישראלי שיצא וגידף את ה' וכו'), וע"כ שאל איפה מרומז בפרשתנו ענין הילולת הרשב"י שבל"ג שבועומר, וענהו מו"ר ש"ל שמרומז ענין הרשב"י (שנכלל בזה גם הילולא דיליה) בשם הפרשה **אמור**, כדאי' מהרה"ק מקאמרנא זי"ע שהוא ר"ת **אור מים ורקיע** (שהוא לשון האריז"ל) שזהו הענין דהרשב"י להוריד ולגלות לעולם את האור הרוחני ולעשות לו לבושים עד שיתהפך לבחי' מים רוחניים עד שיתגשם יותר לבחי' רקיע שיהא לכולם עי"ז אחיזה ותפיסה באור הרוחני העליון דסודות התורה.

מנחם דיבר עוד בענין קדושת הגוף דאדם ישראל, וכידוע מדברי האוה"ח

שמפרש שזהו המעם דטומאת מת (לנפש לא יטמא בעמיו) היות שאחרי שמסתלקת הנשמה מהגוף באים כל חילות הטומאה לינוק מהגוף הק' של אדם הישראלי שהיה הנרתיק לנשמה, והזכיר בענין זה דבר חידוש שיש משמעות בקבלה שאף שורש הגוף דבנ"י יותר גבוה מהמלאכים (ולא רק נשמות בנ"י), וזאת עפ"י דברי הלשם שבו ואחלמה שמביא בשם הרמ"ק שיש בחי' שבריות עולם העשיה קדמה לפני בריאת עולם היצירה (ולא כסדר הרגיל הידוע בקבלה שסדר השתלשלות העולמות הוא אצ"י בריאה יצירה עשיה), וכמרומוז זאת בבריאת העולם דבראשית ברא אלקים את השמים (עולם הבריאה העליון) ואת הארץ (עולם העשיה התחתון) ורק אח"כ ביום שני ברא היש"ת את המלאכים, שסתם מדור המלאכים הוא בעולם היצירה, וחזינן שעשיה (שביום א') קדמה ליצירה (שביום ב'), והנה בכללות העולמות (אף שיש בכל עולם כל הפרטים) הרי עולם האצ"י מורה על הספי' הק' שהם אלקות, ועולם הבריאה מורה על נשמות ישראל (שעולם הבריאה הוא עולם הכסא, שבנ"י הם הכסא והמרכבה לאלקות ונשמתם הצובה תחת כסא הכבוד), ועולם היצירה מורה על עולם המלאכים כנ"ל, ועולם העשיה מורה על הגופות דבנ"י, וחזינן דבשורש קדם אף הגוף דבנ"י אל המלאכים.

מנחם ואמנם הוסיף בזה דדרך זה (להקדים

עשיה ליצירה) הוא בחי' פנימית שקשורה לחודש אייר (חודש הילולא דרשב"י), שהרי עפ"י פשט וחיצוניות דסדר העולמות הסדר הוא אב"ע, דיצירה מעל העשיה, וכמו שמבאר בזה הלשם דאף דבפנימיות והעלמה נבראו כל תולדות הארץ (כולל גוף האדם שמהארץ) כבר ביום א'

(כדא"י ברש"י עה"ת) לפני המלאכים שביום ב' כנ"ל, מ"מ בפועל בגילוי נברא גוף האדם רק ביום ו' לאחר בריאת המלאכים, ומבאר בזה הלשם דהיינו דאף דבפנימיות העשיה מעל היצירה מ"מ תיקון הארץ ועולם העשיה הוא ע"י עולם היצירה (ע"י עבודת המלאכים) וע"כ בפועל בגילוי יצירה מעל העשיה והמלאכים עתה מעל גוף האדם (ומסייעים המלאכים בעבודתם לתיקון גוף האדם), וזהו הביאור והחילוק בין צירוף השם הק' של חודש ניסן (חודש בריאת העולם במעשה בגלוי) לבין הצירוף של חודש אייר (חודש דפנימיות התורה"ק), דהצירוף של חודש ניסן הוא שם היות כסדרו שהוא כנגד ד' העולמות דאב"ע כסדרן, כנ"ל דבגילוי יצירה מעל העשיה, והצירוף של חודש אייר הוא יהוה, והיינו שה' האחרונה דשם היות שכנגד עולם העשיה קודמת לו' שכנגד עולם היצירה, שכן הוא בפנימיות ובשורש כנ"ל.

נ דיבר ממצות צום יוהכ"פ שנאמר עליה בקרא "מערב עד ערב" וגו' והזכיר שיש ג' שיטות בפוסקים בענין הזמן שנהיה האדם בדין גדול ומקבל חיוב התומ"צ: א) שיטת המהרי"ל שהעתיקו להלכה הרמ"א (סי' נ"ג סי' והב"ח והמג"א שם) דבהתחלת היום דשנת י"ד נהיה בר מצוה, (וכ"כ הש"ך והסמ"ע חו"מ ריש סי' ל"ה), וכן פסקו להלכה רובם הגדול דהפוסקים, וכן המנהג היום כידוע. ב) שיטת השאילתות (סו"פ בהוקת') דנעשה בר מצוה ב"ג שנה מעל"ע דוקא, היינו כשמוגיע השעה שנולד בה, (וכבר נחלקו בזה הראשונים כמש"כ במאירי נדה מ"ז ע"ב, ובתוס' ערכין ל"א ע"א ד"ה מיום ליום, וכ"כ רש"י בערכין י"ח ע"א, דמעל"ע היינו באותה שעה, ואכמ"ל) וכ"פ בשו"ת מהר"י ברונא (סי' קל"ז), וכן בפחד יצחק (ערך בן שלש עשרה) מביא בן מתשובת עפר יעקב, וכ"פ החו"י במקו"ח (סי' נ"ג סק"י), והנצי"ב בעמק

שאחד מהאמוראים קרא לעצמו חומץ בן יין על שלא החמיר כמו אביו, ושואלים העולם ומדוע לא החמיר כאביו, ומתריצים שאין לעשות חומרא שאין הוא שייך לזה שאצלו הוא ריבוי אור, וע"כ אין לחייב בחבור הבר מצוה לחוש לשיטות הנ"ל, ורק אם הוא בעצמו נודע לו מהשיטות הנ"ל ורוצה לעשות כן (כגון להניח תפילין במנחה לפנות ערב אם נולד באמצע היום) זהו ענין שלו ויש בזה חסידות.

[נב] וסיפר שאחד מהתלמידים (הרה"ה הרע"א שליט"א) עשה ג' סעודות בליל הבר מצוה וביום הבר מצוה ובסוף היום ונמשך ללילה שאחריה, ואמר לו בדרך צחות שיכוין לג' דעות הנ"ל.

[נג] והזכיר עוד בדרך אנכי את מה שדרש בסעודת הבר מצוה הנ"ל, שהנה הגה"צ הרימ"א שליט"א דרש והזכיר את מה שא"י בזהר חדש (פר' בראשית דף י"ח ע"ב) שבאה וירדה נשמת ראב"ש בד' כנפיים, ושאל שלכאו' צריכה הנשמה לבוא בו' כנפיים כמו כל המלאכים, ותירץ כדרכו בקודש שהנשמות אינן צריכות לשתי כנפים שבהם יכסה פניו, שענין זה ד"בשמים יכסה פניו" הוא רק למלאכים שלא יראו מה שעליהם כדי שלא יעלו יותר מדי, אך נשמות ישראל צריכות לעלות לכל העולמות וע"כ אין להם ב' כנפיים לכסות פניהם, ומו"ר תירץ על קושיא זו שהבר מצוה של ראב"ש היתה לאחר החורבן (כמו שביירר בן אצל הגאון ר"כ שליט"א) ובחורבן נתמעטו למלאכים ב' כנפיים כדא"י בגמ' חגיגה (חגיגה י"ג ע"ב), וה"ל שנתמעטו בן גם לנשמות.

[נד] ועוד דרש בזה עפ"י מש"כ במקו"א ששש הכנפיים הן כנגד ששה סדרי משנה וכו' (כמבואר בדא"ח דפר' משפטים), והנה ששה סדרי משנה הם כללות תושבע"פ

שאלה האריך שאם היו רואים האחרונים דברי השאלות היו חוששין להם שהמה דברי קבלה, וכן המהרש"ם (ח"ג סי' קכ"א) העלה בזה דהוי ספיקא דדינא. ג) דעת התויו"ט (בדברי המודות על הרא"ש במס' נדה פ"ה אות ה') שאף שנוטה לסבור כהשיטות הנ"ל דבעינן מעל"ע אך מוסיף ע"ז שמו"מ לא נתנו חכמים דבריהם לשיעורין, אלא קבעו יום אחד שלם שלא יהיה הדבר מסור לכל, וכל אחד יהיה שורר לומר בשעה זו הגיע מעת לעת לכך הזכירו יום אחד שלם [וזה דלא כמו שליקטו כמה מלקטי דורינו ומנו את שיטת הדברי המודות כשיטת השאלות] (אלא שמסיום הד"ח שם שלא אכריע בדברי למעשה אא"כ שיהיו נראין הדברים גם לשאר חכמי הדור).

[נא] ושאל אחד מהתלמידים שלכאו' לשיטת השאלות ודעימיה שמי שנולד באמצע היום נהיה גדול רק כשמגיע ביום הבר מצוה לשעה שנולד בה, אם חלץ התפילין באותו היום לפני שעה זו הרי יוצא שלא הניח תפילין ביום הא' שנתחייב במצוות (וכן מי שנולד באמצע הלילה אינו יוצא יד"ח קר"ש דהלילה בקר"ש שקרא בתחילת הלילה, וצריך לחזור לקרוא קר"ש דאו' אחרי השעה שנולד בה) ומדוע לא שמענו לחוש לזה, וענה מו"ר שאמנם פעם אמר לאחד מהתלמידים שבנו נולד בבוקר והיה יכול בקלות להקפיד להניח התפילין אחרי השעה שנולד בה (אם הוא לפני זמן קר"ש ותפלה), ואמר לו שיעשה כן, אבל באמת לא ראינו שהעולם נזהרים בזה, ואמר שי"ל שהטעם שלא נזהרו לחוש לשיטות הנ"ל ללמדנו שאף שהאדם יכול להתחמסד לעצמו אך אי"ז הדרך הנכונה לחייב השני על שיטות שלא נתקבלו להלכה מפני חסידות, שחסידות עושה אדם מעצמו אם הוא שייך לזה, והסמך לזה מה ששמע מאביו ז"ל בהא דא"י דגמ' (הולין ק"ה ע"א)

בגלות לבחי' הגבוהה של כתרה של תורה שהיא תלויה דייקא בכח התפלה שיתפלל למי שהחכמה שלו שהיא ממשיכה על האדם שלמות אור הכתרה של תורה, ואם יש פגם בתפלה א"א לזכות לכתר [בבחי' כתר מלכות, דהכתר קשור עם התפלה שבבחי' מלכות].

[נז] וזהו הענין דהחסרון שיש בו' סדרים כדאי' בחז"ל שרק ד' מהסדרים נוהגים בזה"ז, שזהו הבחי' שרק ב' שלישי השגת החכמה משיגים בזה"ז כראוי, אך סדרי קדשים וטהרות שהם כנגד עבודת התפלה שנפגמה בגלות קשה להשיגם, וזהו הענין דב' הכנפיים שחסרות למלאכים ולנשמות, שהם הב' כנפיים שבהם יעופפו עד למעלה מעלה, וזה חסר היום.

[נז] וביאר בזה שי"ל ברמז שזהו הענין של השיטות הנ"ל בזמן הבר מצוה, ששתי השיטות הראשונות שנהיה האדם בר מצוה ביום לידתו (או בתחילת היום או באמצע היום) מרמזות לב' החלקים שתלויים בעבודת האדם עצמו (ירבה בשיבה), והתו"מ שהיה תלמיד המהור"ל מפראג שהיה בבחי' מכ"ד הוא ס"ל שיום הבר מצוה הוא לאחר תוספת יום שלם, שזה מרמז על בחי' דהוסף משרע"ה יום אחד מדעתו במ"ת (שבת פ"ז ע"א), שאחד מהביאורים שעשה זאת כדי שיהא מ"ת ביום ז' סיון, שיום ז' הוא כנגד ספי' המלכות שכנגד התפלה, להורות שא"א לכתרה של תורה (שנתגלה במ"ת) אלא ע"י כח התפלה שמרמז ביום ז' דייקא, וזהו הרמז בהוספת יום שלם לזמן הבר מצוה לשיטת התו"מ, לרמז ג"כ על הנ"ל שאין מספיק מה שמקבל עליו עול תורה ביום הבר מצוה להרבות בשיבה, אלא צריך לתוספת סייעתא דשמיא מלעילא שזה תלוי בעבודת התפלה שיתפלל למי שהחכמה שלו ועי"ז

וידועים דברי הגמ' (נדה ע' ע"ב) שהרוצה שיחכם להשיג התורה"ק ירבה בשיבה ויתפלל למי שהחכמה שלו, ורימוז בזה מו"ר שי"ל שכמו דאשכחן בענין בריאת האדם דשלשה שותפים יש באדם אביו ואמו והקב"ה מטיל בו נשמה, ה"נ בהשגת התורה"ק שני שלישים מהשגת התורה"ק תלויים ביגיעת האדם שבבחי' ירבה בשיבה לקנות המוחין דחכמה ובינה הנקראים אבא ואמא שבבחי' ב' השותפים דאביו ואמו, והקב"ה מטיל בו נשמה זהו בבחי' השגת שלמות בחי' הכתר, היינו דלהשיג כתרה של תורה הר"ז תלוי בתפלה למי שהחכמה שלו, שאז השי"ת מטיל בו הנשמה וזוכה להשיג שלמות חלקו בתורה"ק.

[נה] והנה דרגת התפלה בשלמות היתה רק בזמן שביהמ"ק היה קיים, ואז באמת היתה התפלה בעצמה קצרה, כדאי' מהאריז"ל שבפועל לא הוצרכו להתפלל בארוכה, וכדרכי הצדיקים הגבוהים שהיו יכולים להתפלל בקצרה (בהכח הגדול בקוה"ק), והיינו שהתפלה היתה נכללת אז בתורה שזו היא הדרגה הגבוהה דהתפלה שהיא בבחי' תורה (היינו בחי' תפלה ביהודים וכו' שאי' ע"ז באריז"ל שהם כתורה וכו'), וע"כ לא היה נראה אריכות התפלה בחיצוניות אלא היתה התפלה בשלימות באיכותה, שאז היה עמוד העבודה על מכוננו, אך אחרי החורבן שירדה השכינה לגלות נחסר לנו כח התפלה (שהתפלה היא בבחי' השכינה שירדה לגלות), [שהתורה שבבחי' הז"א שאינו יורד מהאצי" לא נפגם כ"כ כבודה בגלות, משא"כ כבוד התפלה שירד כבודה כדאי' בחז"ל (ברכות ו' ע"ב) דבנ"א מזלזלים בה, ובבחי' אבן מאסו הבונים, שאפי' ת"ח שבבחי' בוני עולם מאסו בבחי' האמונה והתפלה השייכות לבחי' השכינה שנקראת אבן], וע"כ קשה לזכות

יזכה לשלמות הבר מצוה ולהשגת כתר של תורה.

נח [ונחזור לענין מצות יוהכ"פ דהנה בספר ישועות יעקב (או"ח סי' תר"ה סק"א) מחדש חידוש גדול אליבא דהשיטות שהבר מצוה חל מעל"ע שמי שנולד ביוהכ"פ אין עליו חיוב מדא' בשנת ה'ג לצום ביוהכ"פ, דהיות שבתחילת יוהכ"פ עדיין לא היה גדול הרי החיוב דהצום לא יכול לחול עליו באמצע היום, דהלא כתיב "מערב עד ערב" ומדויק מזה שרק מי שהתחיל אצלו החיוב בתחילת ליל יוהכ"פ הוא חייב לגמור הצום, משא"כ מי שלא התחייב בליל יוהכ"פ א"א שיחול עליו החיוב באמצע היום.

נמ [והנה הגרצ"פ זצ"ל (בשו"ת הר צבי ח"א סי' קנ"ה ובספר הדרת קודש ח"א עניני קמן סי' כ"ב) מפקפק על חידוש הישועות יעקב דלפי דבריו יוצא שמי שהיה חולה והיה מותר לו לאכול ביוהכ"פ והתרפא באמצע יוהכ"פ, יהא מותר לו להמשיך לאכול כל היום היות שלא יכול לקיים "מערב עד ערב תשבתו שבתכם" שאין אצלו כל הצום דיוהכ"פ בשלימות, ומביא שם דיוקים מראשונים (רשב"א קידושין כ"א ע"ב, תוס' כריתות י"ח ע"ב ד"ה הא, שיטמ"ק שם בשם תוס' רא"ם) שמי שאכל ביוהכ"פ מחויב לחזור לתעניתו, וכן מדייק שם מהמשנה ביומא דעוברת שהריחה מאכילין אותה עד שתשוב נפשה ומוכה שאחר שתשוב נפשה צריכה לחזור לצום, ופורך מזה את דברי הישועות יעקב שש"מ שאף מי שאין מקיים בשלמות "מערב עד ערב תשבתו שבתכם" מ"מ חייב לצום המקצת שיכול, עכ"ד הגרצ"פ.

ס [ואמנם מו"ר חילק בפשטות דאדם החולה באמת הרי הוא בר חיובא בכל המצוות וחלה עליו בעצם מצות

יוהכ"פ (ולמשל לענין שביתה ממלאכה), אלא דיש אצלו מניעה צדדית דפיקו"נ שדוחה (או מתירה) ממנו את האפשרות בפועל לצום משום שזה מסוכן עבורו, אך הפיקו"נ לא מפקיע ממנו את חלות חיוב הצום באם יוכל לצום באמצע יוהכ"פ, משא"כ מי שנהיה גדול (או שנתגייר) באמצע יוהכ"פ שלכתחילה לא חל עליו כלל החיוב דיוהכ"פ בכלל בכניסת יוהכ"פ, ובוה יתכן לומר כשיטת הישועות יעקב שאין יוהכ"פ יכול יוהכ"פ לחול באמצע היום אלא רק במי שהתחייב ביוהכ"פ בתחילת היום.

סא [ואמר מו"ר בדרך הפנימית להתלמד מחידוש הגדול דהישועות יעקב הנ"ל הגדר של התשובה של יוהכ"פ בהקדם דבריו הק' של הרה"ק משינאווא זי"ע בביאור מה שאנו אומרים בזמירות בליל שבת "הוא אשר דבר לעם סגולתו שמור לקדשו מבואו ועד צאתו", ש"דבר" מלשון מנהיג [כדברי חז"ל (סנהדרין ח' ע"א) "דבר אחד לדור" וכו'], ואיזהו האדם שיכול להיות המנהיג לכלל ישראל זהו מי שנשמר בקדושה מבואו לעולם ועד צאתו ללא שחטא ח"ו בינתיים, ויוצא לכא' מדברי הרה"ק הנ"ל שבעל תשובה אינו יכול להיות מנהיג בישראל, ולכא' קשה ע"ז ממלך ישראל אדונינו דוד המלך עליו השלום שהוא הקים עולה של תשובה כדברי חז"ל (מו"ק ט"ז ע"ב), וחזינן שאדרבא דייקא מי שהיה בבחי' דבעל תשובה הוא הנבחר לנצח למנהיג ומלך ישראל [ולא שאול המלך ע"ה שהיה נקי מחטא כתינוק בן שנה כדברי חז"ל (יומא כ"ב ע"א) בבחי' צדיק הגמור, אלא דייקא דהע"ה שכבחי' הבעל תשובה].

סב [וכן בדומה לזה יש להקשות אצל אחד המיוחד מגדולי התנאים, שכל המשניות והברייתות והתוספות וכו' כולו

אליביה (כדברי הגמ' ריש מס' מגילה ובסנהדרין פ"ו ע"א), ה"ה רבי עקיבא בן יוסף רבו דאדונינו הרשב"י שעד ארבעים שנה שהיה ע"ה היה אומר מי יתן לי ת"ח ואנשכנו כחמור וכו' (פסחים מ"ט ע"ב) ואח"כ חזר בתשובה על דבריו אלו ועל שלא עסק בתורה וכו' עד שנהיה אח"כ לרבן של ישראל.

סג] וחיאור בזה הוא כדאשכחן בדברי

דחע"ה בעצמו, שאף שהיה בגדר בעל תשובה האמיתי שהקים עולה של תשובה בכ"ז קורא לעצמו חסיד כמו"ש (תהילים פ"ו, ב) "שמרה נפשי כי חסיד אני", ולכא"ז צ"ב מדברי רש"י (סוכה נ"ג ע"א) לגבי החסידים והבעלי תשובה שהיו רוקדים בשמחת בית השואבה והיו החסידים אומרים אשרי ילדותנו שלא ביישה את זקנותנו ובעלי תשובה היו אומרים אשרי זקנותנו שכיפרה את ילדותנו, וכותב רש"י דכל חסיד הוא חסיד מעיקרו, משמע שבע"ת אינו נקרא חסיד, אלא שכבר כתבנו בביאור מס' ברכות (דף נ"ז ע"ב) מש"כ החת"ס להקשות על דברי רש"י האלו מדברי הגמ' בב"ק (ק"ג ע"ב) שגזלן שחוזר בתשובה יכול להיקרא חסיד, ותי' ע"ז בנו הכת"ס שהחוזר בתשובה מאהבה עד שהופך העוונות לזכויות נחשב לחסיד מעיקרא וכאילו לא חטא מעולם, וזהו הביאור בדברי רש"י דכל חסיד (היינו שעבודתו בקו החסד והאהבה) הוא חסיד מעיקרו שאינו נחשב לבעל תשובה הפחות מצדיק גמור, ובזה יש לפרש הא שא"י בשיחות מוהרי"צ זי"ע שהבעש"ט זי"ע קרא לתלמידים בשם 'חברה ידידים' או 'חברה אהובים' ולא בשם חסידים, וכן אי' שבעל התניא אמר רעיון לקרוא לחסידים בשם בעלי תשובה כי עבודה"י שלהם עפ"י דרך החסידות מביאה אותם לתשובה אמיתית (ונמלך מזה מחשש שיאמרו

שמי שאינו חסיד הרי הוא רשע ח"ו), ובאמת השם "חסידים" בדפוס נמצא לראשונה בחרמי המתנגדים שחלקו עליהם וכינו אותם בשם זה, ואמנם כבר דיבר מוהרי"צ מזה שההשגחה העליונה זכתה את המתנגדים לקרוא ולכוין לשם הראוי לחסידים, וזה בהשגח"פ להורות שכוונת הבעש"ט שיהיו תלמידיו בעלי תשובה מאהבה עד שיהיו בבחי' חסידים, שכל חסיד מעיקרא משמע, וכ"ז יש לרמוז בשיטת הישועות יעקב הנ"ל שהחיוב דיוכה"פ אינו לחצאין וכו', והיינו שהשביתה ביוכה"פ שהיא לצורך התשובה השלימה צריכה להיות דייקא באופן של "מערב עד ערב" היינו שתברר התשובה למפרע שמתחילתו היה צדיק תמיד.

סד] וכן הזכיר עוד בענין זה את דברי

קדשו של הדברי חיים מצאנז זי"ע שאמרו לו שהוא צדיק הדור, ונכנס לדביקות גדולה כדרכו בקודש ואח"כ ענה שהוא אינו בגדר צדיק הדור אלא בגדר בעל התשובה של הזוהר נועיין בים החכמה תשס"ז בהל' תפילין (עמוד תנ"ב) מה שפירש שם בזה וז"ל "שענין צדיק ובעל תשובה הוא בבחי' שם מ"ה ושם ב"ן, (כמובא מבעל התניא) שצדיק הדור הוא בבחי' שם מ"ה (ובבחי' משיח בן יוסף) ובע"ת הוא בבחי' שם ב"ן (ובבחי' משיח בן דוד), ולכן יש דעה בגמ' שצדיק יותר גדול מבע"ת כמו ששם מ"ה גבוה משם ב"ן, אך קי"ל שבע"ת גדול מצדיק היות שהב"ן עולה לשם ס"ג ומשם לבחי' אריך שבכתר (משא"כ שם מ"ה אף שעולה לע"ב ולעתיק שבכתר אי"ז בגילוי אלא בהעלם), והיינו דבגילוי משיח בן דוד בראש ובהעלם מב"י בראש, עיי"ש.

סה] עוד דיבר מענין מצות ד' מינים

המוזכרת בפרשה, והקדים שיש מהאחרונים שהקשו על דברי חז"ל (סוכה מ"ב ע"א) שקמן היוודע לנענע חייב אביו

היא דייקא באופן שיהיו שתי ציציות מלפניו ושני ציציות מלאחריו [שבפשטות דבר זה הוא ג"כ רק הידור דמרמז עליה במדרש שזה כנגד "והמים להם חומה מימינם ומשמאלם", אך להגר"א כן היא צורת המצוה], וע"כ חולק הגר"א על המנהג שכתב האריז"ל שבשעת אמירת הקר"ש יקח כל הד' כנפות ויקבצם כולם מלפניו, ולהגר"א לא יקח בידו רק ב' הציציות שלפניו (מעשה רב ל"ט) [ועמש"כ בארוכה בשו"ת ים החכמה סי' א' אות י"א-י"ב שהגר"א אין חולק על האריז"ל בשום מקום בעמקות הסוד ורק בענינים של הנהגות חיצוניות עיי"ש בארוכה, וצ"ל שגם בעניניו הוא כן], ובזה מפרש הגר"א (ביאור הגר"א סי' י"ז ס"ג) הדין דקטן היודע להתעטף דהיינו שיוודע לסדר הציציות שיהיו ב' מלפניו וב' מלאחריו ויכול לקיים המצוה כדינה וכצורתה ואז מחויבים להנכו במצוה זו [ופעם אמר מו"ר שאף שבענין אחיות ב' הכנפות בשעת קר"ש בודאי דאנו נוהגים כדברי האריז"ל לקבץ כולם מלפניו, אך בשאר הזמנים (דהיינו בכל זמן התפלה) הרי הוא נזהר ומדקדק הרבה שיהיו ב' כנפות מלפניו וב' כנפות מלאחריו, ודלא כאלו שאין מדקדקין בזה ותוחבים ב' הכנפות דאחוריהם בתוך הגרטל באופן שעי"ז נמשכות ב' הכנפות האחוריות ונכנסים לפניהם].

סח] ונחזור לענינינו דעדיין צ"ב התירוץ על קושיא הנ"ל בנענוע הד' מינים, ששם אי' בגמ' להדיא דאין הנענוע מעכב (וכן קשה בעיטוף הטלית למאן דלא ס"ל להידוש הגר"א הנ"ל), והזכיר מו"ר בשם זקינו מרן החת"ס זי"ע שמתרין ומחדש ע"ז שאף שהנענוע אינו מעכב מ"מ ראוי לנענע מעכב, ובבחי' הדין דכל הראוי לבילה בילה מעכבת בו, וע"כ לפני שהתינוק יכול לנענע אין מקיים המצוה בהגבהת הלולב לבד וע"כ

לקנות לו לולב להנכו במצוות וכן נפסק בשו"ע (סי' תרנ"ז), ולכא' קשה דהלא הנענוע אינו מעכב במצות לולב וכדברי הגמ' (פוכה ל"ח ע"א) שהנענוע הוי רק שיירי מצוה המעכבין את הפורענות, ואת עצם המצוה מקיימים בהגבהת המינים אף ללא נענוע וכדברי הגמ' (פוכה מ"ב ע"א) מדאגבחה נפק ביה, וא"כ מדוע חייב האב להנך את בנו רק כשיודע לנענע ולא מקודם לכן, והלא לכא' הו"ל להחייבו במצות חינוך תיכף כשיודע להגביה המינים שבוה יוצא יד"ח המצוה.

סו] והזכיר בדרך אגב את דעת הגאון מהר"ם אריק (מנחת פתים או"ח עמ' ר"ח) שחוקר בענין דברי הגמ' הנ"ל דמדאגבחה נפיק ביה שאולי צריך להגביה הלולב ג"ט כדין קנין הגבהה, ומביא שהרש"ש כותב שא"צ להגביה ג"ט, וכן אי' מהדעת קדושים מכושטשאטש, אך הכפות תמרים פוסק שצריך להגביה ג"ט (לשיטת התוס' שפתם הגבהה ג"ט), ולרש"י צריך להגביה טפה, אולם לא ראינו שהעולם נזהרים להגביה ג"ט, ואמר בדרך פנימי שהגבהת ג"ט היא כנגד יחוד יב"ק (יחוד ב'רכה קדושה) בסוד ג' השמות אחי"ה הוי"ה אדנ"י, והגבהת טפה היא כנגד יחוד הוי"ה אלקיים שלפעמים מורה על יחוד השלם כדאי' מהרמח"ל שהיא במקום היסוד שנקרא בסוד הטפה .

סז] והוסיף שאותה קושיא יש להקשות לכא' גם על הא דאי' (פוכה שם) קטן היודע להתעטף אביו קונה לו טלית, דגם בזה קשה כנ"ל דהרי העיטוף אינו מעכב במצוה, שמקיימים המצוה בעצם הלבישה אף אם אין יודע לקיים מצות העיטוף והעיטוף הוי רק הידור ומעלה במצוה, וא"כ אמאי אינו מחויב להנכו במצות הטלית אף לפני שיוודע להתעטף בה, ואמנם הגר"א מחדש ומוכיח מזה שצורת קיום מצות ציצית

פרטי הידורי המצוה, ובענינינו מובן דאף דבדיעבד יוצאים יד"ח המצוה אף ללא נענוע (ובמלית ללא עיטוף) מ"מ חז"ל לא חייבו מצות החינוך באופן שלא יקיים הקטן את המצוה בכל פרטיה באופן דלכתחילה דווקא וויש להסמיק לזה גם את הפירוש הידוע בהא שעשה השי"ת הנם דחנוכה כדי שלא יצטרכו לחנוך את המנורה בשמן טמא אף דטומאה הותרה בציבור, דמ"מ ענין התחלת החינוך צריך להיות באופן דלכתחילה דוקא לא באופן דהותרה הטומאה בדיעבד, וה"נ בחינוך הקטן למצוות שצריך להיות באופן דלכתחילה דייקא ולא לחנך על בדיעבד ח"ו (ועיין פרדס יוסף שהאבנ"ז סבר שאין לחנך הקטנים הקידוש ביוהכ"פ שהרי לא שייך בזה "גם כי יזקין לא יסור ממנה").

[ואמנם יש להוסיף שתירוץ זה לכאן תלוי במח' הפוסקים המובא במ"ב סי' תרנ"ח סקכ"ה, עיי"ש שמביא במ"ב ובשעה"צ שם (סקל"ו) דמהמרדכי והאו"ז בשם הראב"ן וכן מפשטות לשון השו"ע שם יוצא שסוברים דמצות חינוך מתקיימת גם בחינוכו לקיים המצוה ללא פרטי המצוה, וכמש"כ השעה"צ שם "דס"ל דמצות חינוך הוא רק על עצם המצוה ולא על פרטי המצוה" (דבריהם לגבי חינוך קטן בד' מינים ביום א' באתרוג שאל אף שהוא פרט המעכב במצוה), ויש לעיין האם הפוסקים הללו חולקים על הריטב"א הנ"ל, או שהריטב"א מייירי כשאפשר לחנך למצוה כהלכתה והם מייירו רק באופן שא"א לאב להקנות הד' מינים לקטן, וצ"ע, ולשיטות אלו יצטרכו לתרין קושיא הנ"ל בדברי המאירי והחת"ס הנ"ל].

[ע' והוסיף מו"ר לקשר ענין זה אל ענינא דיומא – ערב ל"ג בעומר שבו עוסקים ריבוא רבבות אלפי בני' בקיום ענף המצוה הגדולה והכללית של כל התורה

אין מחויבים לחנכו במצות לולב קודם שיכול לנענע, ובאמת כבר קדמו להחת"ס במאירי (סוכה ל"ז ע"ב) שמדייק ג"כ שבעינן לעיכוב שיהיה הלולב ראוי לנענוע, וכדאי' בגמ' (סוכה ל"ב ע"ב) דבעינן שיהא בשדרת הלולב טפח פנוי מעל ג' ההדסים והערבות כדי שיוכלו לנענע בו וגם בדיון זה מדקדק הרבה מו"ר ומוודד תמיד האם נשאר פנוי מעל ההדסים והערבות טפח מהשדרה דהלולב (ללא גובה העליון שמעל השדרה (כנפס בשו"ע סי' תרנ"ז) ודלא כרבים הנכשלים בזה, ואמר מו"ר שאולי יש ליישב אלו שאין מדקדקין בזה היות שיש צד לפרש דברי המ"ב שאין מעכב שיעמוד הלולב בטפח פנוי בפועל מספיק אלא שיהא הלולב בשיעור דד' טפחים, אמנם מבעל התניא אי' להדיא לדקדק שיהא כל הזמן טפח פנוי בלולב וע"כ מדקדק בזה מו"ר].

סמ' אף מו"ר אמר דנראה דהתירוץ על קושיא זו הוא עפ"י דברי הריטב"א ריש מס' סוכה במעשה דהילני המלכה וז"ל "מהא שמעינן דקטן שמחנכין אותו במצות [צריך] לעשות לו מצוה בהכשר גמור כגדול, דהא מייתינן ראייה בשמעתין מסוכה של הילני משום דלא סגיא דליכא בבניה חד שהגיע לחינוך דבעי סוכה מעלייתא, ומקרא מלא דבר הכתוב (משלי כ"ב, ו') 'חנוך לנער על פי דרכו', וגדולה מזו אמרו במסכת עירובין (מ' ע"ב) גבי זמן ביום הכפורים ליטעמיה לינוקא דלמא אתי למיסרך, והוצרכתי לכתוב זה לפי שראיתי חכמים טועים בזה" עכ"ל, שיוצא מדברי הריטב"א שם שאין לחנך הקטנים למצוה שאינה בשלימות, ואמנם דברי הריטב"א מייירי לענין פרטים המעכבים במצוה, אך מדנקט הריטב"א הפסוק דחנוך לנער עפ"י דרכו וכו' ילפינן מזה לכאן שיש לחנך לכל

לציונו הק' להשתתף בשמחת ההילולא דיליה הרי לכתחילה יש לקחת חלק בכל פרטי ההשתתפות בשמחתו כידוע מנהגי הצדיקים בענין זה, אך בכ"ז יש לדעת שהאמת דמ"כי אגבהיה נפיק בה", היינו שתיכף כשמקשר האדם עצמו לנשמת הצדיק ומגיע למירון להתקשר בקדושת נשמת הצדיק"ע ואומר שם איזה תיבה של רצון לעשות תשובה, וכמו שאומר הפסוק (איכה ה', כ"א) "השיבנו ה' אליך ונשובה" וגו' וכדו', תיכף הרשב"י מתחיל לעסוק בתיקון נפשו (והוסיף שבאמת כן הוא בכל פעולה קטנה אחרת שעושה האדם להתקשר ע"י לנשמת הצדיק, ולא דוקא פעולה הנ"ל שעולה למירון ואומר שם "השיבנו ה' אליך" וגו'), וואחד מהתלמידים שאל והלא בדברי האריז"ל לא נזכר כלל שיש לומר במירון איזה תיבה שרוצה לעשות תשובה אלא אי' באריז"ל דהמנהג הוא רק לעלות למירון לאכול ולשתות ולשמוח (כלשון האריז"ל בשעה"כ), וענה מו"ר שאמירת תיבה של תשובה זהו חלק מעצם העליה למירון, שכל העליה למירון זהו בכדי שע"י יעלה וישוב להשי"ת בכה העליה להצדיק הגדול שהוא מקשר ומשיב נשמות ישראל להשי"ת, וכל יהודי שעולה למירון יש לו הרהור תשובה בעצם העליה אלא שבכ"ז עדיף גם לומר זאת להדיא בפיו, וכמו בכל מצות התפלה שאף שהיא מצוה שבלב (וכמו שאמר פעם מו"ר שכל תשוקה שבלב האדם לה' נחשבת מדאו' לקיום מצוה דאו' של תפלה) מ"מ מצוה להוציא הרצון והתשוקה והכיסופין בפה דייקא, שבזה בונה את הכלי להכניס בו השפע והאור ואכמ"ל.

מצות "ולדבקה בו" (שכל התרי"ג מצוות הם תרי"ג עטין להגיע אליה כדברי הוזה"ק הידועים (פר' משפטים דף צ"ו ע"ב), בזה שעולים באהבה רבה להתקשר בקדושת נשמת הצדיק יסוד עולם אדונינו הרשב"י זי"ע, דהנה כידוע מכתבי רבינו האריז"ל זי"ע דהלולב הוא כנגד הצדיק יסוד עולם, שכל בני אף אלו שאין בהם לא טעם ולא ריח כולם נדבקים אליו, ועי"ז כולם מתכללים בו ע"י שנקרא שמו עליהם (כמו שמבכרים על כולם על נטילת לולב) ונהיים כולם חלק שוה ממצות הלולב, שזהו בבחי' גודל המצוה הרבה והנישאה של התקשרות והתדבקות לצדיקים שזוכה בזה להיות בבחי' כל המחובר לטהור טהור [ואחד מהאורחים מחו"ל הוסיף בזה שביום הושע"ר כשנפרדים הערבות שאין בהם טעם וריח מהלולב אז חובטים אותם וזורקים אותם לארץ וכו', לרמוז שאין להם שום חשיבות ומעלה רק כשיחברו עצמם להצדיקים (והור מו"ר על דבריו)].

עא] ועי"ז רימוז מו"ר שיש לרמוז במצות ההתקשרות לצדיקים ב' הבחינות הנ"ל, דאמנם מצד אחד יש לחנך את הקטנים בקיום המצוה כהלכתה בכל פרטיה בנענוע דייקא וכו', שזה מרמוז שלכתחילה יש לחנך את הקטנים במעלה שההתקשרות לצדיקים צריכה להיות בשלימות עם כל הפרטים וכל העבודות הנכללות בהתקשרות לצדיקים, היינו לעסוק בלימוד ספרי הוזה"ק והתיקונים ולהתנהג בהנהגות שלימד הרשב"י, וכן בענין העליה

בקידושא רבא

מרמוז על צדיק האמת שיש לו במוחו את הדעת הגבוהה של התיקון הכללי, כמרומז בזה שבערגיר הוא בנמי' השמות

עב] בלימוד ספה"ק סיפורי מעשיות למד המעשה מהבערגיר (מעשה י'), והזכיר בשם הרנד"ק שליט"א שבערגיר

קל-אלוקים שהם השמות שמכוונים באמירת התיקוה"כ, ושאל אחד מן התלמידים מה הפנימיות של כוונת שמות הק' האלו, והסביר מו"ר דהיינו דהצדיק רואה כל הזמן איך שהחסדים (שנרמזים בשם קל שכנגד מדת החסד) ממתיקים את הגבורות שבשם אלקים, עד שרואה איך שכל המאורעות הם רק לטובה, ועי"ז מייחד כל הזמן קובה"ו ומעלה את הצמצום אל היחוד, וזו העצה שאמרו המלאכים ללוט "ההרה תמלט" היינו לרוץ אל הבערגריר הזה שיש לו השכל הזה להמתיק את כל הדינים ואין עצה אחרת להינצל אלא לרוץ אל הצדיק, לרוץ אל רשב"י שיש לו הדעת להפוך את כל ההסתרות, וכל אחד יכול לקבל איזה קשר לרשב"י ולייחד הויה אלקים, ועי"ז שמקבלים קשר עם צדיק האמת שהוא ההר הקדוש [כמרומו בדברי חז"ל (בראשית רבה ס"ה, ב') עה"פ "אשא עיני אל ההרים" א"ת הרים אלא הורים – האבות הק'] זוכים להינצל

מהיצה"ר שנקרא הר שעיר – שהוא הר המדומה של שערות ואינו הר אמיתי כדאי' במהרש"א (פוכה נ"ב ע"א) (והצדיקים שנדמה להם היצה"ר כהר בוכים ע"ז שנדמה להם כן שבאמת הוא אינו הר אמיתי) והבערגריר (צדיק האמת) הציל והוציא את אשת העני (נשמת היהודי) מיד הגזלן (הס"ט) שחטפה וכו', והצדיק נמצא עם היהודי בכל הז' מימות (כל הנסיונות) שעוברים עליו, שרק ע"י ההתקשרות לצדיק האמת זוכים לעמוד בכל הנסיונות שבעולם, וכל צדיק שבדור מקבל מצדיק האמת וכפי מה שמקבל כל צדיק מצדיק האמת היחיד במעלה כך הוא בעצמו נהיה ג"כ צדיק אמת, ועפ"י פשט התרגום של הבערגריר הוא סוחר, שסוחר הוא לשון סחור סחור היינו מלשון עיגול שמרמוז על הצדיק שחי עם הדעות והאמונה הגבוהה דרדל"א שהוא בבחי' עיגול (בבחי' "אמונתך סביבותך") ויה"ר שיחי חלקינו עמהם לעולם אמן נצח סלה ועד.

ביאור מעשיות דרבה בר בר חנה (בבא בתרא דף ע"ג)

הקדמת מאמרי רבב"ח

א] הנה משמע בזוה"ק (פרשת בלק דף קצ"ה ע"א) שמס' ב"ב היא כנגד הגאולה האחרונה שיבנה בה ביהמ"ק השלישי (וזהו בבא בתרא – בית האחרון), ובזה מתבאר מדוע האגדות הנפלאות של מימרות דרבב"ח שכותב עליהם מוהרנ"ת (ח"מ ח"ב) שהם בבחינת סיפורי מעשיות משנים קדמוניות, שבבחי' תורה דעתיקא סתימאה, הן דייקא במס' ב"ב, שגילוי סודות האלו דרבב"ח הם התחלה והארה מהאור שיתגלה לעת"ל בביהמ"ק הג' [שאו יתקיים דברי הפסוק "ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה"]

(ישעיהו י"ב, ג') וכדברי התרגום "ותקבלון אולפן חדת" וכו'.

ב] וע"כ דבר בעתו מה טוב להתחיל הדפסת המאמרים אחרי יום הק' ל"ג בעומר שבו מאירה הארת פנימיות התורה"ק (כדאי' שיום ל"ג בעומר הוא בבחי' מ"ת דפנימיות התורה) שבבחי' התנוצצות מתורה דעתיקא דעתיקא לאתגליא, וכן בבחי' הכנה לחג מ"ת הבעל"ט שאי' מאדמו"ר האמצעי זי"ע (מאמרי אדמו"ר האמצעי במדבר ח"א עמ' רמ"א, אף שאין ידוע מקורו מכתבי האריז"ל) שבעשרת הדברות שבמ"ת האיר האור דעתיקא סתימאה, ויה"ר שנזכר שוב לגילוי

את כל החכמה מיעקב אבינו ע"ה והאות ד' על הבינה [שד' מרמזת על דוד המלך ע"ה שהוא בבחי' בינה - לבא], וא"כ יש באות ה' רמז על הדעת הגבוהה המחברת חכמה ובינה, וכן אות ה' מרמזת גם על חיבור הבינה והמלכות ששתיהן נרמזות כידוע באות ה' (ה' ראשונה דשם הויה - בינה, וה' אחרונה - מלכות), ועיין לקו"מ (קמא תורה מ"ט אות ד') עה"פ (שה"ש ג', ו') "מי זאת עולה" - "מי עם זאת עולה (הקדמת הוזהר דף י' ע"א ובתיקוני תיקון ל' ל"ח וס"ט) והם שני בתים, ביתא עלאה (ספי' הבינה הנקראת מ"י - כנגד נ' שערי בינה) וביתא תתאה (ספי' המלכות - שנקראת זאת), שיש לשניהם עליה, כי לא אבוא בעיר עד דבקרבך קדוש" (וכמו שמפורש בלקו"מ שם "כי רבותינו זכרונם דרשו (תענית ה' ע"א) על פסוק זה (הושע י"א, ט') "בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר" נשבע הקב"ה שלא יכנס בירושלים שלמעלה, עד שיבנה ירושלים שלמטה, ואיתא בכתבי האריז"ל שהכונה עפ"י סוד הוא שבינה אמא עלאה ביתא עלאה היא בחינת ירושלים שלמעלה, ומלכות ביתא תתאה היא בחינת ירושלים שלמטה, שאין היחוד שלמעלה שהוא בחינת עלית ביתא עלאה נשלם, עד שנבנה ונשלם בחינת מלכות בשלמות, שהיא בחינת עלית ביתא תתאה וכו', עיי"ש בארוכה כל הענין], ושורש החיבור הזה הוא ג"כ מהמלכות העליונה [מלכות הגנוזה ברדל"א] הנקראת ג"כ ה' (ה' דעתיקא) שהאמונה היא זאת שמחברת הכל.

ד' ואמנם רבה בר בר חנה בעצמו יש לו שייכות לחיבור דחוב"ב [שהוא החיבור דב' הביהמ"ק כנ"ל], ששמו היה אבא (כדא' בהמשך המאמרים שאמרו לו חכמים "כל אבא חמרא" ויבואר להלן), ואבא כידוע הוא כינוי דספי' החכמה.

האור העליון דעתיקא סתימאה ביתר שאת ול"ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיק מיין" (שה"ש א', ב') [כפירש"י שם "על שם שנתן להם תורתו ודבר עמהם פנים אל פנים ואותם דודים עודם ערבים עליהם מכל שעשוע ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד מעמיה ומסתרי צפונותיה ומחלים פניו לקיים דברו וזהו ישקני מנשיקות פיהו"], וכדברי התיקו"ז (תקנא עשרין וחד ועשרין דף נ"ה ע"א) דבשבועות יפקון מן גלותא [וז"ל "ובשבועות יפקון בזכותא דמשה דאיהו מתן תורה רחמי וגלי לון ספר תורה ויתכנשין לירושלם וכו' בימינא אסתלקו מן גלותא בגין דמוליק לימין משה דדרגיה עמודא דאמצעייתא דאיהו שבועות וכו' ביה מאריך קודשא בריך הוא דאיהו ארך אפים על בינוניים ומרה בגינייהו לקיימא וברחמים גדולים אקבצך וביה יפקון על ידא דההוא דאתייהיב אורייתא על ידיה בשבועות", והגאולה דשבועות ברחמים ע"י משרע"ה היא תוצאה והמשך מהגילוי דסודות התורה שבל"ג בעומר שע"י לימוד סודות התורה מביאים את הגאולה ברחמים, וכדא' בזוה"ק (רעיא מהימנא פר' נשא דף קכ"ד ע"ב) "ובגין דעתידין ישראל למטעם מאילנא דחיי דאיהו האי ספר הוזהר יפקון ביה מן גלותא ברחמי" אמון סלה.

ג' והנה הענין שאגדות דרבכ"ח מופיעים דייקא בתחלת פרק חמישי דב"ב י"ל שזה בסוד דאות ה' מרמזת על הדעת [שכידוע ביהמ"ק הראשון היה כנגד אברהם שבסוד החכמה, וביהמ"ק השני כנגד יצחק שבסוד הבינה, וביהמ"ק השלישי כנגד יעקב שבסוד הדעת המחבר החוב"ב], וכידוע שהאות ה' מורכבת מהאות ד' והאות י', שהאות י' מרמזת כידוע על החכמה (י' חכמה קדומה) [ובבחי' י' דיוסף הצדיק - שזכה לקבל

ובר "חנה" מרמוז על ספי' הבינה, ששם הק' דספי' הבינה הוא כידוע השם ס"ג, וחנה בגימ' ס"ג, והרמז בתיבות "בר בר" שנראה כאילו הוא נכד דהבינה, היינו שהבינה עולה ומתהפך לכתר שנעשה הוא נכד של הכתר היות שיש לו האור של או"א, ועי"ז שמעלה או"א לכתר הוא נעשה כנכד.

ה] וכל דברי רבב"ח נאמרים בגזמאות שמרמוז על עולם דלעת"ל שאז ימלא שחוק פינו, שעולם הצחוק הוא עולם הכי גבוה, שהצחוק מגיע מהכתר, ועיין שיחות הר"ן שחיבור שני דברים רחוקים זמ"ז הוא ע"י הצחוק, וזה מרמוז בתיבת א"ז ימלא שחוק פינו, שא' מרמוז על החכמה [ראשית הספירות] זו' מרמוז על ספי' המלכות, וחיבורם ע"י השחוק דלעת"ל שאז ימלא שחוק פינו בגאולה הקרובה ברחמים אמן.

מאמר א' – האי גלא דמטבע לספינה

א] אמר רבה אשתעו לי נחותי ימא אלו הצדיקים העליונים שהולכים לים העליון, ונכנסים לעולמות העליונים שבבחי' ים החכמה, שהמה הצדיקים שעבודתם לייחד יחודים עליונים, והמה כמו נוני ימא ששמים בים מקצה עד קצהו כך הם שמים ועושים עליות ברוחניות וטסים במיסה אחת ועולים ומגיעים למעלה למעלה בקרירות הדמים ובנחת כמו שיטת הליתן בים [וכדאי' כ"ז מבעל התניא בלקו"ת פרשת שמיני], ולימדו לרבב"ח דרכי העליה וסיפרו לו **האי גלא דמטבע לספינה מיתחזי כי צוציתא דנורא חוררתא ברישא** שכשזקחים אור החכמה שהוא בבחי' אור הלבנונית [נורא חוררתא] ללא הלבשת לבושי הבינה, נהיה האור בבחי' מלאך מזיק והיינו דגלא מרמוז על ריבוי מים שבבחי' ריבוי אור החכמה שעלול ח"ו להטביע את הספינה, היינו את הצדיק

ששט בתוך ים החכמה, וזהו כשהוא בבחי' צוציתא דנורא ברישא היינו בבחי' מוח ללא לב ח"ו, והעצה היחידה להלביש אור החכמה הלבן בלבוש של הבינה, וזהו **ומחינן ליה באלוותא דחקיק עליה אחיה אשר אחיה** י-ח ה' **צבאות אמן אמן סלה ונייה**, והיינו דיש להלביש את החכמה (שבבחי' אור שם הויה) בתוך שמות ולבושי הבינה, וכידוע דשם אחיה הוא שם הבינה, ואמנם "אשר" שבאמצע שם "אהי"ה **אשר** אהי"ה מרמוז על החכמה (אשר אותיות ראש – ראשית הספי') שמלבישים ומקיפים את החכמה מכל צדדיה בלבושי הבינה דאחיה [היינו להלביש אור סודות התורה בתוך לבושי עבודה"י ובתוך לבושי נגלות התורה שכ"ז עושה שמירה על אור הסודות].

ב] ועי' חיבור זה דהלבשת אור החכמה בלבושי הבינה, זוכים ליחוד דאמן – יחוד הויה אדנ"י שבגימ' צ"א, יחוד קובה"ו, עד שזוכים לעלות יותר לעולמות היחוד דלעתיד, שמרמוז בתיבת סל"ה, וכדאי' בספה"ק עה"פ ביום ההוא "יהיה" "הויה" אחד וכו', ששם "הויה" יתעלה לעתיד למדרגת שם "יהיה" (והיינו שהו"ן שבאותיות ו-ה יושלמו ויעלו למדרגת ההו"ב שבאותיות י"ה), ו"יהיה" עם "אדנ"י בגימ' צ"ה שהוא גימ' דתיבת "סלה".

ג] ונכפלה תיבת אמן ב"פ, שמרמוז על ב' יחודים, וכדברי הפסוק (משלי ל"א, כ"א) "כי כל ביתה לבוש שנים" אל תקרי שנים אלא שנים, היינו יחוד ג"ר ויחוד ו"ק, היינו שמלבישים פעמים את החכמה בלבוש הבינה, א) בהג"ר, וזהו בתיבות אחיה אשר אחיה, שמלבישים "אשר" – ראש (חכמה) בלבושי הבינה דאחיה, ב) קה ה' צבאות, הוא היחוד דהו"ק שמלבישים ה' בלבושי קה וצבאות [שהם בבחי' שמות של בחי' דין והם

נפתח אור יותר עמוק ונפתח מיחוד דאמן
אמן יחוד השלם דסלה, שהוא היחוד דלעתיד
שנוכח אז לונייה, היינו להמנוחה דלעתיד
ביום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים
בב"א.

הלכות על שם ה' (ת"ת) שבבחי' רחמים
והוי בחי' הלבשת לבושי הבינה על החכמה].

ד] והיינו שיש לחזור על היחוד פעמיים,
שע"י שהזורים על יחוד פעמיים

ביאור הלכות ציצית

מלכות שהיא בבחי' המקבל הרי היא
בישיבה, שהמלכות בבחי' ישיבה וכדאשכחן
שמלכי בית דוד יושבים אף בעזרה (וכמש"כ
הביאור הפנימי בזה בדרושי דרך היחוד שבספרי ים
החכמה), והנה לפ"ז מובן הא שקים מצות
ציצית מקיימים בישיבה כי חומי הציצית
המה המוחין שהז"א משפיע לנוק, ולכן היה
הז"א לומר גם ברכת הטלית בישיבה, וע"ז
ילפינן מעומר, שספיה"ע היא מצוה שנשים
פטורות ממנה וא"כ היא מצוה שבבחי'
הדוכרא וע"כ מצותה בעמידה דוקא [וכן י"ל
שזה הטעם הפנימי שדורות הראשונים היו
לומדים תורה בעמידה היות שנשים פטורות
מלימוד תורה והר"ז מצוה ששייכת לדוכרא,
אלא שבדורות האחרונים שנחלשו הכוחות
בבחי' התשתם כוחי כנקה, ע"כ גם הלימוד
התור עבר לבחי' ישיבה], והיינו שבשעת
העיטוף צריך האדם להיות מרכבה לאור של
המשפיע (ז"א - דוכרא), היינו לאור של ל"ב
נתיבות חכמה (שכנגד ל"ב חומי הציצית) שהוא
בבחי' הדוכרא.

ג] והביאור הפנימי בזה י"ל עפ"י דברי
רבינו הבעש"ט הק' זי"ע
שמגלה שיש בחי' הנקראת "עטופים", שהיא
מדרגה שבין מדרגת הקדושה לקליפת נוגה
ועליה נאמר ואת העטופים ללבן [והצ"צ זי"ע
כותב ומעיד שגילוי וחידיש זה אינו מופיע
בכל כתבי האריז"ל], וביאור ענין העטופים
הוא שיש סכנה כשולוקחים אור של קדושה
ומתעטפים בו לעצמו ואין משפיעים ממנה

הנה בספר ים החכמה תשס"ז הודפס ביאור
פנימיות ההלכה על הל' ציצית מסי'
י"ח עד סי' כ"ה עיי"ש, ויש עדיין צורך
להשלים הביאור מתחי' הל' ציצית, ויה"ר
שנוכח להו"ל השלמת ביאור הלכות אלו
עפ"י פנימיות.

סעיף א': יתעמך בציצית ויברך מעומר.

א] הנה בענין זה מצינו דבר פלא (שקשור
גם לענינה דיומא דספיה"ע) שילפינן
דין דהברכה והעטיפה מעומד מגז"ש דלכם
- לכם מעומר, דכתיב בעומר "מהחל חרמש
בקמה" ודרשינן בקומה (כמובא במ"ב סק"ב),
אך זה פלא שגז"ש זו אינה מופיע בחז"ל אלא
הראשונים הביאו גז"ש זו, והלא ידוע דלכו"ע
אין אדם דן גז"ש מעצמו, וצ"ל שהיתה גז"ש
מקובלת דור אחרי דור אף שאינה מובאת
בחז"ל.

ב] והנה יש לבאר ביאור עפ"י פנימיות
להא שברכת הטלית מעומד
דייקא, שזהו כנגד הכלל הרגיל המובא
שמצוה שנעשית אף בישיבה גם ברכתה
יכולה להיות בישיבה (וע"כ ברכת התורה אף
שהיא ברכת המצות נאמת גם בישיבה היות שאנו
לומדים תורה בישיבה) ואילו הכא קיום המצוה
הוא אף בישיבה ובכ"ז ברכתה דווקא
בעמידה, וי"ל הביאור הפנימי בזה דהנה
מצוה שבבחי' הדוכרא - שבבחי' המשפיע
הרי היא בעמידה, שעמידה מורה על
השפעה, ואילו מצוה שקשורה אל הנק' -

לאחרים, שבזה נופלים מהקדושה אל קלי' העטופים ששייכים ללבן הארמי, היינו שמקבלים קשר לקליפת נוגה, ואף שמתכוין לה' ואינו כמו קליפת נוגה שמתכוין באמת לגרמיה מ"מ הית שסו"ם אין משפיע הקדושה לאחרים נופל לקלי' העטופים ללבן שקשורה לק"נ ובה מבואר שבשעת עיטוף הטלית יש להיזהר אז מקלי' העטופים ללבן, ולכן יש לכוין אז להיות מרכבה להז"א שמשפיע לנזק, ולכן עושים העיטוף וברכת הטלית בעמידה שמרמז על ענין ההשפעה ובנ"ל.

ד' ויש לפרש עפ"ז דברי רש"י על מש"כ במס' ברכות דאגרא דפרקא רהמא וז"ל רש"י "עיקר קבול שכר הבריות הרצים לשמוע דרשה מפי חכם היא שכר המרוצה, שהרי רובם אינם מבינים להעמיד גרסא ולומר שמועה מפי רבן לאחר זמן שיקבלו שכר למוד" עכ"ל, ולכא"ו צ"ע דהלא קיימו מצות ת"ת בשמיעת הדב"ת שת"ת כנגד כולם (ועפ"י נגלה י"ל שס"ל לרש"י כשיטות שבת"ת אין דין שומע כעונה, וכן ס"ל לרש"י כשיטות שבהרהור ללא דיבור לא מקיימים מצות ת"ת, ומצות ידיעת התורה אין להם היות שאין זוכרים אח"כ התורה), והביאור הפנימי י"ל שבזה אין יכולים לחזור על הדב"ת ששמעו יש בתורתם הפגם הנ"ל דהעטופים ללבן, והיינו משום שאינם יכולים להשפיע אותה

לאחרים, ובזה מובן שמפסידים את עיקר שכר הלימוד, שעיקר שכר המצוה הוא שנדבקים על ידה בהשם יתברך והדביקות הוא ע"י שנהיה דומה לקונו ית', והלא השי"ת משפיע מטובו הגדול בכל עת לנבראיו ובכדי להידבק בו צריך גם כן להיות בסוד ההשפעה דוקא.

סעיף ב': סדר עטיפתו בדרך בני אדם שמתכסים בכסותם ועוסקים במלאכתם, פעמים בכיסוי הראש פעמים בגילוי הראש, ונכון שיכסה ראשו בטלית.

הנה האריז"ל כתב להתעטף בטלית עד החזה, וצ"ע מההלכה כאן שצריך להיות העיטוף ברוב גופו, ואז"ל עפ"י דברי רש"י במס' סוכה (ג' ע"א) ששואל איך נכנס ראשו ורובו של האדם בסוכה מצומצמת של ז' טפחים, ומבאר בתי' א' שרוב היינו רוב האברים עיי"ש, ובזה י"ל שעד החזה יש רוב האברים, וכן י"ל עפ"י קבלה שעד החזה יש רוב חלקי הנפש, שהרי משכן הנשמה במה ומשכן הרוח בלב, וא"כ עד החזה יש כבר רוב חלק הנר"נ, ובפרט לפי מה שמדיק מהאריז"ל בשער המנת"א וכ"כ בעל התניא והגר"א זי"ע שאף הנפש משכנה בכבד זה רק ההתפשטות שלה אך שורש ועיקר הנפש ג"כ בלב (בחללו השמאלי) וא"כ ממש כמעט כל חלקי הנר"נ נמצאים בגוף עד החזה.

ברוך ה' לעולם אמן ואמן

מזלא טבא וגדיא נאה

לידידינו הדגול הרה"ח ר' חיים גולדשטיין שליט"א
לרגל הכנסתו לעול מצוות לבנו יניק וחכים

הבחור הבר מצווה

שלמה זלמן ני"ו

יה"ר שיגדל לתורה לחופה ולמעשים טובים